ଏକଟଣା

ନବମାଳିକା

ସଂଗ୍ରାହକ—ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣବିହାରୀ ଦାଶ ଏମ୍. ଏ.

ପ୍ରକାଶକ:—
ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ତ୍ରିପାଠୀ ଶର୍ମା

ବ୍ରହ୍ମପୁର

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ—୧୦୦୦

୧୯୫୩

ସୂଚୀ

	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧	ଲଙ୍କା ତପସ୍ୱୀ	୧
୨	ମାନସତୀର୍ଥ	୪
୩	ସେନାପତି ଉଦ୍ଭ୍ରମ	୧୨
୪	ବାପୁଜୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧ	୧୬
୫	ଭଣ୍ଡାମି ଓ ଚଲାକି	୧୮
୬	ମୀର୍ ମାହ୍‌ବୁବ୍ ସେର୍‌ଓ୍ୱାନୀ	୨୦
୭	ହିରାଖଣ୍ଡ ଗଛ	୨୩
୮	ମହାତ୍ମା ଚରିତ	୨୬
୯	ମଂଧର ନଗର	୨୭
୧୦	ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭରା ଧାନକ୍ଷେତ୍ର	୩୩
୧୧	ବୀରପନ୍ଥା	୩୬
୧୨	ବନ୍ଦ୍ୟୋପାଧ୍ୟା ମଦନ ସିଂହ	୪୦
୧୩	ଗୋଲୁସ୍ଟିକଷ	୪୪
୧୪	ବୀର ଜନନୀ	୪୭
୧୫	ଶ୍ରମର ଗୌରବ	୪୯
୧୬	ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ	୫୨
୧୭	ପ୍ରତିବାଦ	୫୫
୧୮	ଅଗ୍ରଦୂତ	୫୮
୧୯	ଗରିବର ଭଗବାନ୍	୬୨
୨୦	ସୂଚନା	୧-୧୦

ଉତ୍ସର୍ଗ

ଗାଁ ଗହଳର ଦବ ଥିଲି ନଗ ସ୍ୱପନା
ଟାଙ୍ଗା ମେଳକୁ ଅସୁଥିଲ ଟଳରେ ତଳ୍ପନା ।
ଗଳାମାଳା ଭଜରେ ମହୁଆ ପାଳ ଗାଅଣ
ଭୁ ପଟ୍ଟାରେ ଦଏ ଖାଙ୍କୁ ଓଠରେ ପାହାଣ ।
ଚଲଗା ଧୋଡ଼ାରେ ଦପି ତୁମେ ଅଗ ଅପନେ
ବାସୁକର ଜିପ ଥରଲ ନୂଆର ଶାସନ ।

ଚିନ୍ତୁଥିଲେ ଠମା ଜୋ ମାମା ତୁମ ଛଲକ
ଧାଇଁଥିଲେ ଦୁଃଖୀ ପଦଟିଏ ବଥା ପାଇକ ।
ବଧଟୀଘ ଅତେଗ ନୂଟ ଭପଟର ମୁରର
ଲାଗୀ ଲାଡ଼ାର ଶପିଯାଏ ଦେ ଧରଭ ।
ପଦିଲାଙ୍କ ଅରେ ଜିଧାଲି ବଜତ ମୁକୁଷ
ଦୋଲିଦାଅ ଦେହରେ ଟଳା ଉଗଳା ବୁକୁଘ ।

ମାଧଲର ଧାହେସ ଗାଁ ଭଣିଥିଲ ଜିଂଧ୍ରସ
କାସରେ ଗଲୁର ସପୁ ବହେ ହୁନ ଜଂଧରେ ।
ଦପିଗଲେ ସଂଘ, ସୁବଗଲେ ଧନ୍ଦୁଅନ୍ତି ଦେଇ
ଅଁ ଭଲେ ଝୋଭ, ସଗିଲେ ଅଗ୍ନି ସବଳେ ।
ଟେଲେଙ୍କ ଗୁନ୍ଦେ ତୁମେ ଥିଲ ଓଦେରେ ଟଙ୍କ ଏଭଟେଇ
ଦନ୍ଧନ ମଡ଼ଳ ମହୁମା ଗୋଟିଏ ଧନରେ ।

ସେଭଳ ସ୍ୱପନେ ତୁମେ ଦେଖିଥିଲ ସଖି ପୀୟୂଷ

ସିନ୍ଧୁ ଅଞ୍ଜିଥିଲ ଆଣି ତ ନ ଥିଲ ଅମୃତ ।

ସ୍ୱପ୍ନଗଲ ଟଳେ ନେତ୍ର ନ ଲେଫଇକ ସୁସ୍ମିତ

ସ୍ମୃତି ମନେ ନାହିଁ ସ୍ୱାଗତ ଦଳାଳ ଶିଶୁକ ।

ନାହିଁ ଥିବ ତୁଳନା ସେହିଁ ତୁମେ ଆଜେ ଶ୍ୱାଲନା

ସ୍ମୃତି ଧାରିତ କି ନାହିଁ ମୋ ଦଗ୍ଧା ମଞ୍ଜୁଳ ?

ମନେ ନ ପିବ ସେ ଏନେଇ ଧାରି ଦଳ ଦଳିବା

ଧୁଳ୍ପି ବଳିକୁ ଲଭ ପଞ୍ଚା "ନବମାଳିକା" ?

ତା ୨୫-୮-୪୧
ଶାନ୍ତିନିକେତନ } **କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାସ**

ମୁଖବନ୍ଧ

ମୋ ଜାତିର ଏକ ବସ୍ତ୍ରହୀନ ଜୁଆଙ୍ଗ ଉପଜାତିକୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖେ, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟର କ୍ରନ୍ଦନ, ବେକାରୀ ଅଭାବ ଅନାଥ, ଶୋଷକ ସାହୁକାର, ଅର୍ଥଲୋଭୀ ବ୍ୟବସାୟୀ, ସୁବିଧାବାଦୀ ନେତା, ମାନବଲୋଭୀ ପାଗଳଭାଇଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖେ, ସେତେବେଳେ ମୋ ମନରେ ଅବସାଦ ଉଦ୍ଭୂତ । ଏ ସମାଜରେ ବହୁତ କଷ୍ଟ ସହି ଯାଇ ଲଢ଼େଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ବାହାରୁ ମଣିଷ ଓ ମଣିଷପଣର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ଜାତିର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ନୟନରେ ଅଶ୍ରୁ ଆଣେ ନାହିଁ; ଆଣେ ଅଗ୍ନି । ମୋ ଲେଖଣୀର ଏଣୁ ଭରସା ତରୁଣ ତରୁଣୀମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ଯେଉଁ ଅଗ୍ନି ଜାଳି ଦେଇପାରିବ 'ଜୀବଣୀ' ରେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିଅଛି । ଜନ୍ମ ଦେଇ ଉପେକ୍ଷିତ ସନ୍ତାନ ସେମାନେ; ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରନ୍ତୁ ଦେଶପ୍ରାଣ ନେତା, ଅଜସ୍ର କଳାକାର, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ରଷ୍ଟା, ସତ୍ୟାନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ଗବେଷକ, ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ସମାଜସେବୀ, ଧୂରନ୍ଧର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜନ । ହରିଜନ ଆଦିବାସୀ, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଓ ଦଳିତ ଆଦିବାସୀମାନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ସେମାନେ ଜନସମାଜରେ ଗତି କରନ୍ତୁ । ସ୍ୱାଧୀନ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ବଞ୍ଚିପାରନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱପ୍ନ । ଏଥିପାଇଁ ଜନ୍ମଜାତ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ, ଜନ୍ମଲଗ୍ନ ଦେଶର ସୁଯୋଗ । ଏହା ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ମୋର ଲେଖନୀର ପ୍ରେରଣା ।

ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ 'ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ'ର ୪ ଗୋଟି ସଂସ୍କରଣ ଶେଷ ହେବାରୁ ଦେଖି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଓ ଜୀବିତ ସାଧକଗଣ ଓ ପତିତ ଜୀବନର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଅନ୍ତରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା, ତାହା ଧୂପ ହେଲା 'ନବମାଳିକା'ରେ । 'ନବମାଳିକା' ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜୀବନ ଗଠନ ଲାଗି ଦେବ ପ୍ରେରଣା, ଦୁର୍ବଳ ଧମନୀରେ ଦେଇ ନୀର ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚାର, ଏ ଉଦ୍ଧାର ନପାଇ ଅନ୍ଧ ।

ଏ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ ସଜାଇଛନ୍ତି ଭଲା ଭଉଣୀର ବିଦ୍ୟାପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମାନ୍ ରଞ୍ଜନାଶ୍ରମ ନାୟକ । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ ।

୮ । ୨୫-୩-୫୧
ଆତ୍ମନିବେଦନ } ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଦାସ

ଲଙ୍କା ବିଜୟୀ

ଆପଣା ପାଦେ ତୋଳିବ ଛିନ୍ନ ହୃଦୟେ ଅଛି ଶକ୍ତି,
ମରମ ତଳେ ଉଲ୍ଲାସ ମୋ ଜନମେ ଅନୁରକ୍ତ ।
ଅନ୍ତର ଭରେ, ଉଠେ ମୋର ସାହସ ବାଧ ବନ୍ଧ,
ଏହି ଲାଗି ତ କେତେ ଆସ୍ତ ? ସାଧିବ ସବୁ କର୍ମ ।
ଦୁର୍ଗମ ମୋ ଜୀବନ ପଥ, ଭେଦ ଦ୍ୱାରେ ବନ୍ଦୀ,
ସ୍ୱାଧୀନ ମୁଁ ଜଗତ୍ ଦେଖ କରିବ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ ।
ସିଂହପୁତ୍ର ସିଂହଳିପି ମନେ ମୋ ନାହିଁ ଶଙ୍କା
ଲଣ୍ଡଧାଜ, ଦେଖିଲ ବାଦ୍ଧ, ପିନ୍ଧାଲେ ପିନ୍ଧା ଲଙ୍କା ।

ସକ୍ଷିଣ ନାହିଁ ନବାପ୍ତିର ପଣ୍ଡ ସ୍ୱାଜାଧ ଦେହେର ମର୍ଣି,
ବଜନ ଛଳେ ସିଂହାସନ କମଳା ହଟେ ରାଜି ।

ଏତେ କଥା କହୁଁଲେ ସଚେଲ ସଙ୍ଗିତ ସେହିଁ ପନ୍ତା,
ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଖୁବ୍ ମୋ ଚିନ୍ତା ।
ଯୌବନ ପାଇଁ ଶୁଣିଲେ ବେଳେ ନଅମାଳ ମଣେଲ,
ଯାହା ନାହିଁ ସେ ସିଂହାସନ ସେଥିରୁ ଓଝାଳ ଲଳେ ।
ଏବେଲା ହାତ ଚାଲିଲ ପାଣି ମନରେ ନାହିଁ ଶଙ୍କା,
ଭୋଗବିଳାସ, ଭୋଗର ହାତ ପିଇବା ରେ ପିଇବା ଲଙ୍କା ।

ଏତେ ଯେ ମୁହିଁ କହୁଛିଲେ ରାଜା ଯେ କଥା ଅତି ସତ୍ୟ,
ଧନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ୱଳାଳି ଲଦଲ ହେଉଁ ପଥ୍ୟ ?
ମୁହଁ ପାହିଁ ଥାଏ ନା ରହି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ଛଦା,
ମଞ୍ଚରେ ହାତେ ଗଡନଟିକ ଦେଖାଯାଏ ପଡେ ଦଣ୍ଡ ।
ରଙ୍ଗାଏନା ସାଧବ ବୋଝ, ଦମ୍ଭ ଏ ମୁଣ୍ଡ,
ଝଟିମାରେ ସାଗର ଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଭୂମିଷ୍ଠ ମୁକ୍ତ ।
ଯିଇଦେବା ଅପଦ ପଦେ ଜୀବନ ନାହିଁ ଶଙ୍କା,
ଯୋଗ ରେ ପାର ବର୍ଣ୍ଣଧାର ପିଇବା ରେ ପିଇବା ଲଙ୍କା ।

ତୋଫାନ ଉଠେ କୃଷ୍ଣ ନୀଳନଭ ଭୋଗର କଙ୍କଣ ନୂଆ,
ଲହର ବଢେ ପ୍ରଳୟ ଘଟେ ଦେଖିବ କ ତୁମ୍ଭ ଚୁଆ ?
ଶାନ୍ତିଭଳ ଅଛେ ଯେ ସ୍ୱଧା, ଯୁଦ୍ଧେ ନାହିଁ ଭଲ,

ସାହସ ମନୁଁ ଏଡ଼ାଣ୍ଟ ଗପି ହାଣ୍ଡିନା ଅନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ ।
ବିଜୟ ମନେ ନିଜସ୍ୱ ତେଜ ଆଶାର ନାହିଁ ଅନ୍ତ,
ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଛ ଉଦାର ହେବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓର ଅସ୍ତ ।
ବୋଇଲ ଭଡେ ଯାହୁଲ ସ୍ୱର ନାହିଁରେ ଆଉ ଶଙ୍କା,
ବିଜୟ କଡେ ହଟେଇ ଦେଶ କନକମୟୀ ଲଙ୍କା ।

ବୋଲନ୍ତୁ ଅପି ବର୍ଷେ ଜଡେ ଜାଣି "ଜୟ ଧାନ୍ତ୍ର",
ବଠାଉ ମନୁଁ ପଙ୍କଲ ଗପି ଯାଙ୍କାର ଦେ ଶାନ୍ତ ।
ଯୁଦ୍ଧେ ଅପେ ତଷ ହେବା ବିଜୟ ଭଲେ ଲକ୍ଷ୍ୟ,
ଚୂର୍ଣ୍ଣିସ୍ୱନ୍ତ ଗର୍ଜ୍ଜନରେ ଉଠଇ ପୁଲ୍ଲ ବକ୍ଷ ।
ଜୀବନ ଲାଗି ବିଦ୍ୟାତ୍ର ସିବା ବିପଦେ ଦାଏ ଭଙ୍ଗ,
ଛେଢେକ ପଛେ ପଞ୍ଜର କ ରଣ ହେ ମଣେ ରଙ୍ଗ ?
ନାସ୍ତାର ଭଲ ଯଷ ଫେନା ବିଜୟ ଭାଏ ଉଦ୍ଭା,
ଜୟ ହେ ଜୟ ସମ୍ରାଟ ହେ ବଦେ ପଦେ ଲଙ୍କା ।

ତା ୧୦।୩।୪୯—ଧାଲେଶ୍ୱର

ମାନସ ତୀର୍ଥ

ବହୁଲେ ଯଥାର୍ଥ   ମାନ ସରୋବର ଜଳ,

ଅଛି ନାହିଁ ଯେତେ   ସବୁ ତମ ନିଷ୍ଫଳ

ସବୁ ତମ ନିଷ୍ଫଳ

ଜଗତେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସୀମ ମାନସ ଜଳ।

ଘଟେ ଚେତନାଗତ ଏକଠାରେ ଗଳି ଡାଳି,

ବୋଲନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରୀ "ହର ଶଙ୍କର ସାଈ"

ଶୁଣ ସକଳ ଦ୍ରୁତ

ଶାଶ୍ୱତ ଚେତନ ସ୍ୱରୂପ ତଟେ 'ସତ'।

ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ନର୍ମଦା ଗୋଦାବରୀଙ୍କର

ପୁଷ୍କର ଆଉ ପ୍ରୟାଗ ଜଳରେ ସ୍ନାନ

କୁମ୍ଭ ଭରଣୀ ଅଶିଣ ଦେଖର ପାଣି

ପୁଣ୍ୟଫଳ ଅକ୍ଷୟ ଦେବ ନାହିଁ, ଶାନ୍ତି ଦେବ ନାହିଁ।

ସାର ଧନ ଭାବେ ଅଭ୍ୟା

ମଧ୍ୟ ନଟ ଷଣ୍ଢ ଜଗତ୍ର ବୋଲଇ "ସ୍ୱାମୀ
ମାନ ସରୋବର ଜଳ ମୁଁ ପାଇବ ବାହୁଁ ?"
ଅଦ୍ଭୁତ ମୁଣ୍ଡେ ହାସ୍ୟ ଗଳଣି ନାଭ
ସ୍ୱତଃ ଛନ୍ଦେ ଧୀରେ ବାଣ ଭାଙ୍ଗି ସ୍ୱଳ୍ପରେ

ସ୍ୱକୀୟନ୍ତୁ ନେଶ ଅନ୍ୟ

ଧୀରେ ଗମ୍ଭୀରେ ଅନ୍ତରେ ଯାଉ
ମାନସରୋବର ଜଳ
ଅଣି କ ପାଣ୍ଡବ
ଅଛ କଏ ଖଣ୍ଡପତେ ?
ବର୍ଷ୍ୟର ସ୍ରୋତ
ଚମକର ଅରେ
ସଜ୍ଜା ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ଅଣା

ରଚିତ ପ୍ରାଣେ ବନାରା ସ୍ୱପ୍ନର ସୃଷ୍ଟି,
ସ୍ୱାସର ଗନ୍ଧତ ନାହିଁ,
ଅଟଣେ ଅଧରେ ରୁଷ ବୋଲନ୍ତୁ ଭାଷା ।
ମାନସର ଅବସାନ
ସ୍ୱଚିର ଓଠେ ବାଣିଧଃ ଅନ୍ତ୍ରମାନ ।

ନଗରବଜାର ଦେଇ ଆସୁଥିଲା ଶୁଭ୍ର ରଥ,
ଗୋଟିଏ ଦିନ ଏଥି ମାଝି ଏକା ନାହିଁ ।

ରାଜାର କୁମର, ଅମଳ ଧବଳ ବାସ,
ଦେଖି ନାହିଁ ନଗ୍ନ ଶରୀରେ ଅଭ୍ୟାସ ।

ଚୁଟିଲ କୁମାର ନୟନେ ଯାଇଁ ଝଲ,
ମଦନଲଜ୍ଜେ ଆଖି ପାଣିଆ ଦଉ ।

ଭବ ନୂପୁର ଦୋଳର ପ୍ରିୟ ଗମ୍ଭୀରେ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି,
ଥର୍ମ୍ମୁ ହେ, ମୋହର ସ୍ୱପ୍ନରେ କେହୁ ନାହିଁ ।

ପାନପ ଗର୍ଭ ଅମୃତ ଅଣି ଦେଉ,
ଅଖିଳ ଧାମ ହେଉ ମୁଁ କରୁଛ ଅନ୍ତ ।

ଜ୍ଞାନ ଲଭି କାଳ ହେଲା ସେହି ପନେ,
ହେଉଛେ ବା ସ୍ୱର୍ଗର ମୂର୍ତ୍ତି ଏହ ଜଣେ ।

ଦେଖିଲେ ବା ବନ୍ଧୁର ଦେଶଜରା ଖରୁ ନାଶେ,
ଦେଖିଲେ ବା ସ୍ୱର୍ଗେର ଅମର ଭ ପାଏ ଅବେ ?

କୁମାର ଆସାଦ ହେଉ
ଅନ୍ଧାରରେ ନଇଲେ ସଙ୍କେତ ଦେଖିଲେ ଦେଖ ।

ବାଣ୍ଟିଲ ରଜା ପିବସା କୁମାର ପାଶେ,
ରଜ ନମୁହାଙ୍କୁ ଅନୁଭୂତ ରାଜ ସାଥେ ।

ପ୍ରକୃତି ନଗାଙ୍କ ତାଳବେଳର ଅରେ ଅଂଗେ,
ଜନନୀର ଅନୁରାଗେ ।
ପଟେ ଚଳନ୍ତେ ନବନ ଗୁଲ୍ମଦ ସାଥୀ,
ନବ ମନ୍ମଥର ଉନ୍ମାଦନାଟ୍ରର ପାଶ ।
ଅଣିଛ କ ନାହିଁ କୁମାର ମାନସ ନାଥ,
ସକଳ ଦନ୍ଦବାଧା ପାରି ଦେବଙ୍କ ରେଖିନ ସାଥ ।

ଅସ୍ତର ଗର ଢେଉରେ,
ଭୂମିର ସଂସାରର ନେଷ୍ଟିଲେ ଧୂଳିର ନେପଥେ ।
ଗହନର ଦେବେରେ ଚମକ ଜଳଦ ବାଙ୍କ,
ଲଂଘି ପର୍ବତ ବନ ସଙ୍କଟଗ୍ରାମ ।
ନଗର ଦେଶର ପ୍ରାନ୍ତର ଜନପଦ,
ଝଡଦ ଝଡ଼େ ଧୂଳି ଉଡ଼ୁଥାଏ ପଦ ।
ଦୁର୍ଗମ ପନ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମବନ ନେହାଳ ଶେଷ,
ଅଣା ନାହିଁ ଅନ୍ତ ଲେଶ ।
ଅଥ ନାହିଁ ଅବ ନାହିଁ

ଝିଙ୍କାରି ଉଠେଇ ମସ୍ତରଭା ଝଟେ ଗାଉ ।
ଅଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଏ ଉଷିପାଏ ବେଳେ ଭୂମି
ଗଭୂଜ ଏହା ଲହର ସ୍ୱରେ ଦନ ମଲାଗାଏ ରୂପି ·
ଛନ୍ଦ ତାହେକ ନାଶ ଗବନ ବଳୁଲ "ସଖି,
ଅଣା ନାହିଁ ଅନ୍ତ ନାହିଁ ।"

ଶାନ୍ତ ବନ୍ଧୁର ଝରଅ ଶରତ ଦ୍ୱାରେ,
କୁମାରେ ଅନାଇ ବୋଲଇ "ଭାଗ୍ୟ ଅବେ ।
ନୋହୁବାର ଯାହା କ ଲଭ ତା'ପଛେ ଧାଇଁ ?
ଆଶା ନାହିଁ ଆଉ ନାହିଁ ।
ଚନ୍ଦ୍ରମା ଏ ଅନ୍ତରେ ରସା ଜ୍ୟୋସ୍ନା ଧାର,
ଉଦ୍ୟାନରେ ସ୍ନିଗ୍ଧା ମୃଦୁତା ମାଖ ।
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଗାନ୍ଧର୍ବ ଗଣ ଯାତ୍ରୀର ଦଳ,
ପୁଷ୍ପଣ ଯୁବକ   ତରୁଣ ଗୀତିକା
ଅନାଣେ ଲବଙ୍ଗ ବଳୟର, ଛଳ ଛଳ ।

ଚନ୍ଦ୍ର କୁମାର—

ତୁମାରର ତୁଙ୍ଗ ଜାହ୍ନବୀ ଅପ ବନ୍ଧୁ,
ମାନ ସରୋବରର ବାରତା ଗାଇବ ବନ୍ଧୁ ?
କନକ କମଳ କୋମଳ ପତ୍ରଶଶ୍ୱି,
ତଟନେ ଟେକାଇ ହଂସୀ ପକ୍ଷ ଅଛି ।
ଲଗିଛଥୀ ତହିଁ ଅଣି ଏ ଗାଧିବ ଜଳ ?
"ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ସବୁ ଗ୍ରାସ କାନ୍ଥଳ ।"

ଅଶାତର ଟବଟେ କପନ ପ୍ରସ୍ତାଘ
ଜ୍ୟୋସ୍ନା ଥିଲା ଟଗା ଢାଣି

ମାନ ସରୋବରୁ ଅଣି ଜ ଯାଉଛ ପାଣି ।
ନାହିଁ, ନାହିଁ, ନାହିଁ, ନାହିଁ,
ଯମୁନା ବହୁଳ ମଗ୍ନ ଚରଣେ ଗାଉ ।

ସରସ୍ୱତୀ ତୋ ଅଣି ନ ଧାଉଛ ଜଳ ।
ସାଧୁ ହୃଦୟର ଦେବ ଶ ଯୋ କାଙ୍କ୍ଷଳ ।
ଦେବ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ତାପ ?
ସ୍ତରେ ସ୍ତରେ ଦେବ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ

ଅନ୍ତର ତଳ ସରଦା ସଧୀରେ ଟେଲ
ଚାଲନ୍ତ ଡଏ ସେ
କୁମାର,
କୁମାର ଖୁଣ୍ଟିଲ ନୟନ ମେଲ ।
ଦଳିତ ସେହୁ ମାନ ସରୋବର
ତୋହର ମାନସ ତଳେ
ଶୋଭିତ ଅମୃତ ଭର ସୁନା ଶତଦଳେ ।
ଭବତା ମଗ୍ନଳ ମ୍ଭଳା ଭଳର ନାଭ ତହିଁ,
ସଙ୍ଗୀତ ସ୍ୱର କୃତ୍ତ କୁନ୍ତ ପାଏ ବନ୍ଧୁ ।
ବାଗ୍ଦେବୀ ବୀଣା ସ୍ୱରାରେ ଯା'ର ଲୁଚେଲ,
ସୁଷମା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେତେଲେ ତହିଁ ଫୁଟଲ ଫୁଟଲେ ।

ଶଙ୍ଖରେ ମୁଖ କଣ୍ଠ ସ୍ୱରଭ ମନ୍ତ୍ରି
ଯୁଗ ଯୁଗ ଝରେ ପ୍ରଗତିର ଧାର
ଯାଉଅଛି ଯେଉଁ ରଥ ।
ନଟେରତ ସନ୍ଧ୍ୟା ଟେକେରଭ ବୁଝି ଧୂଳ,
ମେଘର ଗର୍ଜନର କୁଞ୍ଜନର ଲଜ୍ଜଧର,
ଶିବ ସୁନ୍ଦର ସତ୍ୟ ଜଗତେ ଯାହା,
ଶାନ୍ତ ମୈତ୍ରୀ ମୁକ୍ତିର ପେଟେ ସ୍ୱହା
ଯାହା କଣ୍ଠ ଧାର ଉନ୍ନି ରହୁଅଛି ପୂରି;
ଭକ୍ତସ ମୁଖ ସମ ତୁ ନାଜରେ ଭଲ
ନାଜର୍ ଖଇତ ଝପୁ ଭକ୍ତ ଅଭାବଣ
ନବ ଭାନ୍ତାରେ ଭୁଲ ।
ସକଳ ଶାର୍ଯ୍ୟ ମଣିଷର ସରଜନ
ମାନସସରୋବରରେ ଗଢ଼ିଣ ମଣିମନ ।
ଭଲ୍ମନା ଦେହେଣ ଦୋଳିଛି ସ୍ୱରଗ
ଆସିଛି ସେ ଭଗବାନ
ଶାର୍ଥର ମହାଶାର୍ଣ୍ଣ ଭଚରେ ଭର, ଭର ସମ୍ମାନ;
ମହା ମାନ ସରୋବର
ସକଳ ଶାର୍ଥ ପୂଜନମ ଯା'ର ଭେ ।
ଭୁବନେଶ୍ୱରେ ମହା ମନ୍ଦିର ଶାଳି

ଯେପରୁ ଜଳ ଏକା ସେପରୁ ଜଳ କେତା ସ୍ଥଳ ।
ଦ୍ୱା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନବ ସାଖାରେଣ ଦେଉଛୁ ବାଣୀ
ପୁରାତନ ଘାଟେ   ଉଦ୍‌ଭବ ନୋଦବ
ମାନବ ତୀର୍ଥ ଧାଣି ।

ତୀର୍ଥ ଛୁଇଁଦା ମାଖିଲ ଭୁମାର ମାଥେ
ଝରିଲ ବନ୍ୟା— —
ଖାତ ପ୍ରୀତ ପୁତ ମାନବ ତୀର୍ଥବାକ୍ଷ
ନେଲ ସଭ୍ୟତା ଦ୍ୱାରେ ।

ସରଳ ଏଲ ଅର୍ଘ୍ୟ ସ୍ଥଳ ଦେ କାଠ
ଭୁଞ୍ଜାଇ ସକଳ ରଗାଇ ହସ୍ତେ ଦାଠ ।
ମନ୍ଦା ମନ୍ଦର   ବନ୍ଦର ଭିତ୍ତେ
ଯାଇଛେ ଝୁଠିର ଗାଇ

ଦେବାଙ୍କ ଜୀବନେ   ଗୋଟିଏ ଜୀବନ
ଅର୍ଘ୍ୟ ଲୋଭାଇ   ଖାଲ ପାଇଁ ଦେଇ ପାଇଁ ।
ମହେନ୍ଦ୍ର ଅଶ୍ରି କାଭୁରକ ଓଣେ ଜଳ
ପ୍ରୟାଗ ତୀର୍ଥ ଭୂମାର ପଡ଼ଲ ଚଳା ।

ତା. ୨-୯-୪୯—ବାଲେଶ୍ୱର

ସେନାପତ ବସ୍ତୁ ଶର୍ମା

ଶତ୍ରୁ ଆସନ୍ତୁ ସଙ୍ଗରେ ବାନ୍ଧି .
ବାଣ ଉଡାନ୍ତୁ
ଉଡାନ୍ତୁ ସେନା ପ୍ରାଣ

ରଣ ଅଙ୍ଗନେ ଫିଙ୍ଗି ଗାଉନ୍ତୁ
ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର
ଉତ୍ତମ ସନ୍ତାନ ।

ଦେଉନ୍ତୁ ସୈନ୍ୟ ଷଣ୍ଢ ନାଦରେ
ଝଙ୍କାରୁ ଗାଁ

ସ୍ୱାଧୀନ ନାଗର ଶବ
ଝୁଙ୍କିଛି ଶତ୍ରୁ, ହିଂସ୍ର ଦେଶର
ସୀମା ପ୍ରାନ୍ତରେ
ମିଳେ ଏଇ ସମ୍ବାଦ ।

କର୍ଣ୍ଣର ଅସି ଖଡ୍ଗ ଆଘାତେ
ଭଞ୍ଜଅନ୍ତୁ ଖଣ୍ଡ
ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ ଏ ମାଟି

ବସ୍ତିଗ୍ରାମ, ତୁମ ଚିତ୍ରଶାଳ
ତୁମରି ଶୌର୍ଯ୍ୟେ
ରକ୍ଷା ପାଉଛନ୍ତି ଜାତି ।

ହେ ଦେଶଗଣ, ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ
ଶତ୍ରୁ ହାତରେ
ଜନ୍ମଭୂମିର ମାନ

ଗଜପତି ରାଜପ୍ରାନ୍ତ ମଣ୍ଡି
ଅନଙ୍ଗଭୀମ
ଦେବ ବୀର ସମ୍ମାନ ।

ଧନ ମାନ ଇଚ୍ଛା ସ୍ୱେଚ୍ଛା ସ୍ୱର୍ଗ ଯା
ଦେବ ସେନାପତି,
ଭୁଲ୍ଲା ନାହିଁ ତୋ ମନେ

ବୀର ଉତ୍ଥାନ ଥାଏ ଦେହି, ଦେବେ
ସୁହୃଦ୍ବି ବଳଏ . .
ଖଡ୍ଗ ତାହାଙ୍କର ନାମେ ।

ଘଡ଼େ ଘେନାଉଚ, ମହାରାଜ, ମୁଣ୍ଡି
ଲୁଣ୍ଠେନାଙ୍କୁ ଜନ
ଲୁଟେଁ ଘର ପ୍ରାଣୀ

ନକ୍ସଲିଷ୍ଟ ହେବା ମୁଁ ଚାହେଁ
ସେହା ମୁଁ ଚାହେଁ
ସାଧାରଣ ଦେଶବାସୀ ।

ଜାଣ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତ ମୋର
ଜାଣ ଶଙ୍କରରେ
ଶଙ୍କରର ମୋର ଭବେ

ପୁରସ୍କାର ମୁଁ ପାଇଛି ଏଥୁ-
ଶୋଷିତର ଠାରେ
ଅମ ଜନ୍ମ ହର୍ଷେହେ ।

ଅଧ୍ୟ ପାଇଅଛି ଟଙ୍କନ ସ୍ତୁତୀ
ଆମର ସତ୍ତ୍ୱ
ଜନର ଜନର ନାତେ

ମହାରାଜ, ଆଜି ପୁଣି ଘଟେ ଯୁଦ୍ଧ
ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର
ଜନୁଜନୁ ଅଙ୍କୁରେ ।

ଶୁଣେଁ ନାହିଁ ଏକ ପଦ ଔଷଧ
ଦେଶ ବତ୍ସଳ
ଅଟେ ସ୍ୱରଚୟ ଶଣୀ

ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ରକ୍ଷଣେ ଯେ
ମହାରାଜ, ମୋର
ଚିତ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ତି ।

ତା ୨୨।୧୦।୫୦—ଧାନ୍ତ୍ରାଦେଶବ

ବାପୁଜିଙ୍କ ଅନୁରୋଧ

ଅସ୍ତ ଦୂରେ ତପନ ଗଗନ ସ୍ଥଳ ତଟେ
ଶେଷ ଗୋଧୂଳିର ପଟେ ରକ୍ତ ଦାଗ ଜଳେ ।
ସ୍ୱର୍ଗ ସ୍ୱପ୍ନ ଭରା ଚିତ୍ତ ଭ୍ରମଣ ରଷି
ନିଦ୍ର ମଧୁରେ କହିଲେ ବାପୁଜୀ ମୃଦୁ ଭାଷି ।
ଗୁରୁଦେବ, ମୋର ଅନୁରୋଧ ଏବେ ତୁମ ପାଖେ;
ଜଗତ ଅଚେତେ ସୃଷ୍ଟିରେ ଉଦାର ହସାଟେ
ଜାଗ ରବୀନ୍ଦ୍ର,
ଅନନ୍ତ ତୁମ ଗାନମାନେ
ଦଗ୍ଧ ସୃଷ୍ଟି ପଥା ଗୌରବ ଗଳମାଳେ ।

"ସ୍ୱାଗତ ବାପୁଜି, ଦେବତା ଆଶିଷ ତୁମ ଭଥ
ମନୁମାନେର ଗା'ଧ ନବ ସ୍ୱର୍ଗର ସୁଷ୍ଠୁତା ।
ତୁମେ ଅନୁରୋଧ, କହ ମହାତ୍ମା ଜ ଆଦେଶ !
କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଏହ ଜୀବନର ଅବଶେଷ

ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲଭି, ଗୋଧୂଳି ଲଗନ ଶେଷ ଶିଖା
ପିନ୍ଧାଇ ଦେବ ଧର୍ମ ମସ୍ତକେ ଜୟ ଟିକା ।

ଚାହୁଁଥିଲେ ବାପୁଜୀ, [illegible] ନାହିଁ ତୃପ୍ତ ଅଭିଳାଷ
ଅତୃପ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଏବେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସମାପନ ।

ଜୀବିତ ସଂସ୍ଥ ଦେହର ଯାତ୍ରା ଶେଷ ହେଲେ
ଶାନ୍ତ୍ର ଜାଗେଣା ଭାବ ସାଧନା, ଜାଗେ ସ୍ୱର
ଦେଶି ଏ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଦୋହଲେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଜର
ଶାନ୍ତି ଲଭିବେ; ଅଧ [illegible] ଏ ଅବସର

ଦେଶ [illegible] ଜାଗିବେ, ଅଟେ ଜଗତର ଗଣସଭ
ସାଧନାର ସୀମା ଲଙ୍ଘି ଗ୍ଲାନି ପଥ ତବ

ଅସୀମର ସତ୍ୟ,
କଲ୍ୟାଣ ଲଭି ଜଗତ୍
[illegible] ଏ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅଧ ଘଣ୍ଟା ଏ ଅବସର ।

ଏଥର ଜନ୍ମ ତୋମାର [illegible] ସତେ ଫଳ
[illegible] ବାପୁଜୀର [illegible] ଶ୍ରୀମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ।

[illegible] ନୂତନରେ ଜନତାପୁଞ୍ଜର ଅନୁରୋଧ
ଏ କରୁଣ ନାହିଁ ଏହ ସ୍ନେହ ଭରା ସମ୍ବୋଧ ।

ତା ୧୮।୯।୫୦ —ଶାନ୍ତି ମ ଚେତନ

ଦେବତା ଓ କଙ୍କାଳ

ଜୀବନ କୁଟୀରେ ଯଦି ଲିଭିଗଲା ବର୍ତ୍ତିକା –
ଯଦି ଭାଙ୍ଗି ଖସିଯାଏ ତାରା ପରେ ତାରା ।
ଛିଡ଼ିଯାଏ ଗୋଟି ଗୋଟି ମାଳାଭାଙ୍ଗି ଯେନ
ଅନ୍ଧକାରେ ଅଶ୍ରୁ ଦିଏ ଶିଶିର ସେଥୁ ପଦ ।

ଏପାରେ ବିଦାୟ ଯଦି ଆରମ୍ଭିବ ଗୀତ
ତଥ ହେବ ଓପାରର ଶୁଭ ଅଭ୍ୟାଗତ ।
ଆସ୍ଥୂଳ ଓ କଙ୍କାଳ ଶରୀରେ ଚଳନ
ଦରାଜିର ତୋଳାକରେ ଗଢ଼ିବ ମଣ୍ଡଳ ।

ଗର୍ଭିଣୀ ଯନ୍ତ୍ରଣେ ତୋରେ ଦେଖିଲା
ଦୟାଳ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦେବେ ତୁମ ହେବ ଗାନ ।

ଗାଉଥିବ ବୋଲିବୁ ଗାଅଁ ଗାଅଟିଏ ଝଙ୍କାର
ଶୁଣାଇବୁ, ଶୁଣିବାର ଅଛି ଅଧିକାର ।
ଝରା ଜୀବନ ମୋ କବିତା ଏବା ଝଙ୍କାରେ
ଗଢ଼ା ଯେଣୁ ପୂଜେ ତେଣୁ ଅଛି ଜନମାନେ ।

କଙ୍କାଳ, ଗାଅରେ ଗୀତ କବିତା ଆଗରେ
ସମ୍ଭବ ନ କରେ ପଦ ତୋର ଅନ୍ତ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳ ।

ତା ୧୭।୭।୪୯—ବାଲେଶ୍ୱର

ମୀର୍ ମାକ୍ବୁଲ୍ ସେରୱାନୀ

[illegible]ଣ ଅଭିନ ସାଗର ଯୋଦ୍ଧା ସୁନା କାଶ୍ମୀର ରାଜଧାନୀ

ଏ କଥା ଘୋଷିଲ ଶମିତ ସୁଦେଭ ମୀର୍ ମାକ୍ବୁଲ୍ ସେରୱାନୀ ।

ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ହେନ୍ତୁ ଭୂତାଏ ଯେବଣର ତା ହାତେ ଫେଣ୍ଡ ଏଇ ଦେଶ ।

ସଂଗ୍ରାମ ଦେବ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସ୍ୱଜା ?

ତା ଆଗେ ନିଜରେ ଲଭେଁ ଶେଷ ।

ସିଏ ଅବଲୀଳ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗ ୧୨ ୧୨ ଦେଲେ ଆଁଖ ହାତ

ଗତର ଭରେ ମୀର୍ ମାକ୍ବୁଲ୍ ସବୁଲୁଏ ରାଖେ ସମାଧାନ ।

ଯୋଦ୍ଧା ଦେଇ ସାଥୀ ମାଜିଲେ ଏକ ଭରୁଅଛୁ ସେହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ

ରକ୍ଷ୍ମୁ ଉ ନାହା ଦୋସ୍ତନ୍ ସବୁ ମୀର୍ ମାକ୍ବୁଲ୍ ସେରୱାନୀ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ୍ ନାମେ ସତାଏ ଏ ଦେଶ !

ଜଗନ୍ନାଥଦାସ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ତାଙ୍କର ଦେଖି ଧର୍ମ ବଂଶେ ରେ ଦେଶବାସ ଭଖ ଭାରତୀୟ ।

ଶିଶୁର ବକ୍ଷା ନାସ୍ତ ଧର୍ଷଣ ଧର୍ମ ହେଉଛ ହେ ବନ୍ଧ ବାଦ
ଆଘନ୍ଧଳକ୍ଷ୍ମା ଏ ମୀର୍ ମାହ୍‌ବୁବ୍ ଗର୍ଜିଛି ସ୍ମରଣ ଗାଥ, ଗାଥ ।

ବାଦ୍ୟ ଆଭଷା; ଧାର୍ମିକ ସାନ୍ ଥ, ଅନ୍ତ ଅଛି ଧର ଥର
ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି ହେବ ତେଇଶ ଶହୀଦ୍ ଜନନ ଜୟକର ।
ଧାଇକୁଳ ପୂର୍ଣ ଅଳ ଅବାଧ; ଅଶ୍ରୁ ଏବ ଧନ ହେଲଲ ନେଉଛ
ଗତେ ଆଛବ ଶିଶୁ ନଗରେ ଆମ ପାକସ୍ଥାନର ଜୟ ହେଉ ।
ମୃତ୍ୟୁ ମରଣ ସ୍ୱଜନର ଅପି ପାରହେ ନ ଛାଡେ ହାଳ ଅନ୍ଧ !
ଆଦମ ବନ୍ଧୁ ଅପୂର୍ବାନ୍ ହାତେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଯଦି ଗିଦ ଗାଉ ।

ଶକ୍ ଶିଶୁର ପ୍ରଚଣ୍ଡିଲ ମୀର୍ ପାକସ୍ଥାନର ଧ୍ୱଜ ଧର
ପାକସ୍ଥାନର ଜୟ ଜୟ ନାଦ ମୁଖ ମନ୍ତ୍ର ପଢେ ଶବ୍ଦ ।
"ଅତେବ ତ ଏହି ସର୍ଦାର କ୍ଷର ?
ମୁଦ୍ଗରମାନେ ଯେ ଭ୍ରମ ବଶ
ଏଇ ଧର୍ମଭାବେ ଅଣ୍ଡା ଗଣ୍ଡା କ୍ଷଣିକ ଯଣ୍ଡି ହେଉଛି ଯଶ !
ପାର୍ଥିବ ପାମଧେନୁର ବଳ୍ଧି ବନ୍ଧୁ ବାଦକର ଭୂଷି ଧନ
ଘୋଷିଲ ଶୁଣି—
ଏଇ ଭାରତର ଜଗନ୍ମାତୃ ଅତି ଅମନସ୍ୟ ।

ଦୁଂସ୍ଥ ମନର ଘୋଟିଗଲା ଚେତନ, ଏବେଖାଲି କି ଗଲେ ଯୋଡ଼ି
ସନ୍ ମାନ୍ ଏସ୍ ଶକ୍ତିର ସ୍ଥଳକ, ଏଠି ଶତର୍ଷେ ଗଲେ ନେଇ ।
ଏଣ୍ଡ୍ ବେନାଧ ଶିକ୍ଷା ଶ୍ମଶାନ ପାଣ୍ଡୁରରେ ଲିଭ୍ ଭାବପାଖେ
ଦ୍ରୁତଗତି ନୀଳେ କି ନୂତନତ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲୌହ ଶବାଧାରେ ।

ଭାଗ୍ୟର ଆଜି ସ୍ମୃତିର ପଥ ଶାନ୍ତି ଫୋଟିଲେ ଅବୁଝ
ବିପ୍ଳବ ସ୍ପନ୍ଦନ ଶ୍ମଶାନର ଟେବୁଲ ଗନ୍ତବ୍ୟେ ଥରେ ହରମୂଳ ।
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଏକ ଭୂଷଣ, ତୁଟିଲେ ଏକ୍ ସପନ ତାର୍ ମାଂସ
ଦଧୀଚି ପାନ୍ଥ ସ୍ମୃତି ମଧନ ଦେଉ ଭାଗ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଗଧାମ ।

ସ୍ଵପ୍ନ ଅଧିକ ମାର୍ ମାଇକ୍ରୋ "ସାଇଲେନ୍ସ ଜୟ ହିନ୍ଦ"
ଲିଭାର ଭଣ୍ଡା ଡେଙ୍ଗା ଦେଶରେ ତେବେ ରକ୍ତ ଝରଇ ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ
ସ୍ଵାଧୀନ ଚନ୍ଦ୍ର ଭାଗ୍ୟ ଜୟ ସତ୍ୟ ଜୟ ଘୋଷେ ହାତି
ଯନ୍ତ୍ର ଝରନ ଚେଷ୍ଟା କାହାଣୀ ମାର୍ ମାଇକ୍ରୋ ଜେମ୍ସ୍ ।

୭।୧୦।୮୯—ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଶିବାଜିଙ୍କ ଗର୍ବ

ଗୃହସ୍ଥର ଶିବାଜି ଧନେ ହରନ୍ତେ ବଳେ ଅବଧାନ
ଲାଞ୍ଛ କ୍ରିଜ ପୂର୍ବଯ ମୁଟେଗ ଜଗତ ଶିବାଜି ଜୟ ଗାନ ।
ଗଣେଶ ଭୂଲୁ ଝଟିକ ଫୁଲ୍ଲ ସ୍ୱବରେ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖନେ ଦଶ
ବଜାଇଁ ଶଙ୍ଖ ମୁକ୍ତ ମୁଦେପ ଅଛି ଏ ମୋର ପାଦତଳ ।
ଧର୍ମ୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ ପୂରିଲ ଚୌଦିଗ ଶବ୍ଦର ମୋର ଜୟଗାନ
ଛତ୍ରୀ ମୋ ଭୁଜେ ଘାଟି ପଥେ ମୋଗଲ ରାଜା ନିମ୍ନ ମୁଗ୍ଧ ।
ଅଲ ଧାଏ ବନ୍ଧୁ ଦଏ ତରୁଣ ମୋର ପୁତ୍ରେ ପୁତ୍ରେ
ଦୁର୍ଗ ବାଟେ ଦ୍ୟସ୍ତ ଯେବେ ଦାନବା ଏଲ ମନ୍ଦଭୂଟେ ।
ଶୌର୍ଯ୍ୟର ଟେ ପ୍ରବଳ ସେ ଲଗି ଜୟ ଜୟ ଗାନ
ମନ୍ଦେବ ଏଇ ଦୁର୍ଗ ତଦା ନ ଦନେ ମୂର୍ତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ।

ଏଖାନେ ଆସି ମିଳିଲେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନତ୍ୟାଗୀ ରାମଦାସ
ଯତ୍ନେ ନଦୀ ମଠର କଥା କହିଲେ ରାଜା ପରଭାଷ ।

ଗୁରୁଙ୍କ, ଦେଶ ରକ୍ଷ ପୋଷଣ ମୋଚନ ରାଜ ସରକାର
ତୁରଂ ଦାସ ଶତ୍ରୁନ ବ୍ଭୁଲ ମର୍ଯ୍ୟାଦ ବନ୍ଧ ତାଡ଼ାଭାର ।

ପଦ୍ମନାଭୀ ରାଜ କଥା ଗୁରୁଙ୍କ ଶୁଣି କହିଲେ ରଘୁନାଥ
ସ୍ୱଜାତିର ଏଇ ଉମତା ଏନି ଦୈବର ଜୀବନ ନାଟକୀୟ ।

ତଣ୍ଡ ଦେଖ ଦେଖେଁ ଜାତିର ନରନାରୀ ଶିଅଲେ ତ୍ରାହିଣ ଅବରଜ
ଅମଙ୍ଗଳ ଏ ରାଜ ଅନ୍ତ ଦୁଃଖ ରେ ଦୁଃଖ ।

ମନର କଥା ମନରେ ରହି ନହେଲେ ନାହିଁ ଉପଚାର
ଏହାକୁ ଯାଉ ଆସ ହେ ଏବେ ଭାବିଲେ ସ୍ୱାମୀ ରାମଦାସ ।
ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କେ ଦେବ ?

ତୋଳି ଦେଲେ ସେ ଚୂଡା ଉପରେ

ସ୍ୱଭାବ ତେଜି ଦେଉଛି ଏ ରାଗ୍ ଖସେଇ ଦେଖ ଭଲ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣା ମାଟି ସ୍ୱଭାବ କଥା, ଧାଇଁଲେ ଟେକେ ଦୋଳ ଖୋଳ
ଦୁଃଖ ମନେ ଅମର ଦଶା ଲୁଚିଦେବ କେଉଁ ଦେଶ ?

ଦୋଷିଣ ଏଣେ ଜୀବନ ଜଏ ଦେଖିବ ଏହା ଧୂସର ଭାର ?
ଏହି ଜୀବନ ନିଜ ଭୁଜି ଅପେ କ ଦେଇଛି ନରନାଥ ।

ଦୁର୍ଗର ସେ ପ୍ରତିକ କୁହନ୍ତି, ଖଂଡର ତା ପରତାପେ
ଶୁଣିବ କେବଳ କୋପ ଓ ବିଳାପ

ମନ୍ଦିର ଘୋର ଅନାହାରେ !

ଲକ୍ଷ ଯୋଦ୍ଧା ଗାଂଠର ଲଭି ଅହାର ଘନେଶ ନେଇଁ ଅଛି
ଭରନ୍ତୁ ଦେଉଳ ତୁମକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଗଣ ଜନ ପୂଜନାଧି ।
ଗାଦ୍ୟ ତାର ଚିତ୍ରାଳୁ ଯେ ଭନ୍ତୁଛ ତୁମ ଅନ୍ତରେ
ସତ୍ୟ ନାଚେ ଶିବାଜୀ ରକ୍ତ ପାଇବ ଲୋଟି ତେବେତ ଭଣ !
ତୁମଠ ଏଇ ଦୁର୍ଗ ତାପେ ମୃତ୍ୟୁ ଗଲେ ମୁକ୍ତ ପାଇଁ
ଶିବାଜୀ ଗଡ଼ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଚେପାଇଣ ତଥା ସପୁ ନାହିଁ ।
ମଲ୍ଲଭୁଜ୍ ଯେ ପଣୀ ସମ ଝଡ଼ଇ ପଡ଼ିଁ ପକେଡ଼ ତାମ
ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ସୃଷ୍ଟିତାସ ବଧାତା ଯେବେ ହୁଏ ବାମ ।

ଗଡ଼ ମଥା ତାଙ୍କ ତାଙ୍କେ ପଡ଼ୁସ ହୋଇ ଜୁନ୍ତ୍ରୁକ୍
ଜନରେ ଶୁଣି ଅଶ୍ରୁଧ ଶିବାଜୀ କହେ "ଭଗବାନ୍ !"

ତା ୧୨-୧୦-୫୦—ଆନନ୍ଦଲେଖକ

ମହାତ୍ମା ତିଳକ

ଯାହିଁ ଏତ ଝଞ୍ଜାବାତ୍ୟ ଉଠିଲ ଏ ଜଗା
ଦୋହଲିବାକୁ ଦେବ ଯାହିଁ ଗିରିବର ଲଙ୍କା ।
ନବ ଭାରତ, ସ୍ୱଦେଶର ଗଉରବ ଧନ
ଏ ଏକତ ଝଞ୍ଜା ପରେ ଦ୍ୱାର ଭ ଜ୍ଞାନ ।
ତାହାର ତେ ସହନୀୟ;
ତେଜ୍ଜ୍ୱ ଧାନ ଯାହିଁ
ଧ୍ୟାନାନ୍ ଝଞ୍ଜାବାତ୍ୟ ଉଠିତ ମୁଁ ଭାରି
ସହ୍ୟାର ତେଜ ହସି;
"ଅତେ ମହାପାଳ
ଝଞ୍ଜାବାତ୍ୟ କରି ଅଠ ଉଚେ ଯେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ !"
"ଯେ ସାମାଜିକ ଉଣିତ ମୁଁ ଅମୂଲ୍ୟ ପୁତ୍ରତ"
ଏତେ ଅନୁତ "ତୁମେ ମହାତ୍ମା ତିଳକ ।
ଭାରତର ମନେ ରେଣୁ ଦାଦ ସ୍ୱରାଜ
ଯୁଗଦେବାନ ଦୋଷ ନଶିବ ବ୍ରହ୍ମଣ ।"

୭। ୨୭।୮।୨୦—ଗାନ୍ଧିନାତେତର

ମଟିର ନଗର

ଗଣିତ ଶ୍ରୀ ଏହୁ ତାସ ନେଧାନ ଭୁବେ
ତୃତ୍ୱ ମନ୍ଦିର ଘଟ
ଚମକ ଏହୁ ପମର୍ ପୁରେ
ଭଗବାନ୍ ପଧ ପଠ ।
ନବଚନ୍ଦ୍ରା ନୂତନ ଭ୍ରମର ଅମଖ
ଦେବତା ଖଳନ ଲଗ
ସୁଦ୍ର ନଷ୍ଟ ଗାଙ୍କ୍ଷ ଚନ୍ଦନା ଧରେ
ରୁଦ୍ର ଭୂଏ ଦେଇ ଗଗ ।
ଅଗୀର ଦେବତା ଭରୀ ଚଷ୍ଟର
ଯାମାନସେ ବାଗ୍ ନତେ
ଦୃଷ୍ଟି ଅଙ୍ଗନ ଚନ୍ଦେ ଧରଣ
ନୟନ ଝଢ଼ ଭରେ ।
ଧ୍ୱନ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ମୃତି
ଦେବତା ଦାଏ ଦେଇ ବୁଝ
ନିଷ୍ଠର ସେନ ଖଚନ ଦେ ପାରେ
ଭାରତ ଅଷ୍ଟ୍ର ଧାନ ।

ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ଭଜ ନୁହଇ ଧର୍ମ
ନୁହେଁ ସେହୁ ଭଗବାନ
ବୃତ୍ତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚେତନାରେ ପାଠକ
ସତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତର ଜ୍ଞାନ ।
ପଣ୍ଡିତର ଡାକ ଶଙ୍କରଙ୍କର ନେଇଣ ନାଚେ
ପଣ୍ଡିତ ପଣ୍ଡିତ ଭକ୍ତ ନ ଭୁଞ୍ଜିଲେ
ନେବଗା ଭୁଞ୍ଜିବ ଯାଏ ।

ଶ୍ରୀ ଅଗ୍ରାରର ବାଣୀ

ହୃଦୟ ଭରି ଉଠୁଏ ପ୍ରେମ
ଦୟା ମାୟା ମୋର ନାହିଁ
ଜନ ପୂରେଶରେ କଥା ଭବେ ଜାଣି ଜାଣି ।
ହୃଦୟ ଭରିନ ଜ୍ଞାନ ଦେଇ
ପଣ୍ଡିତ ର ସବୁ ଅପେ
ପଣ୍ଡିତେ ପଣ୍ଡିତ ମିଶାଏ ଦର୍ପ
ସକଳ ଗର୍ବ ଯାଉ ।

ହୃଦୟଂ ହୃଦୟ ଭଳ ଭରତ

ଝଂକୃତ ସପ୍ତତାନ

ଯହିଁରେ ଶୁଣେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ମୋ

ଅନ୍ତରର ନାହିଁ ଭାଷା ।

ସଙ୍ଗୀତ ନ ଜାଣୁ ଜନତା;

ଦେବତା ଅଧିକାର ବ ଦେ ନାହିଁ

ଭିକ୍ଷୁ ପ୍ରଣେତା ଜନତାର ସଙ୍ଗୀତ

ସଙ୍ଗୀତ ଦେଇବା ପାଇଁ ।

ଶେଷ ମଧୁର ସ୍ୱାଦ

ଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିଭାଳ

ଗର୍ବି ବାହୁବ

ହୃଦୟର ଗାବଧାନ,

ରକ୍ତ ଟେବାହୁବ

ତେଜଂରେ ଛୁ ଏକ ଗାର ।

ଧମିଉ ତାଳଲ ଯଂ ନ ବୁଝି

ଭର୍ଣ ବଳରୁ ଭାବେ

ଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିଭାଳ ଧଟେଭୃତ ତୋର

ବୁଝି ହେଉଅଛୁ ଅଟେ ।

ଧୂସର ସନ୍ଧ୍ୟାର ଦିଗନ୍ତ ସୀମାରେ

ଧର୍ମର ବେଦନା ସ୍ୱର '

ଏଠି ଘରେ କ ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଦଣ୍ଡ

ଏବେ ମେଘର ଭଡ଼ !

ଆଜି ଶରବେଣ ଗାଣ୍ଡି କୁମ୍ଭେ

ଜାହାଙ୍କୁ ଦରଣ୍ଡୁ ଦାଗ

ରକ୍ତ ଗଳାଳ .
ଦଣ୍ଡଭା ରୋଷ
ଗଣ୍ଡିବା ବସି ଅବେ
ଜଡ଼ଗ ମୋଚର ଢ଼ଂଖେ ମୂର୍ତ୍ତି ତାସ ।
ଭବା ମଦର ଧର୍ମ ଗଉଳ

ଦେବୀଙ୍କୁ ଭୂତ ଅଁବେ

ମୋଲି ପ୍ରସବଭୂମି ଅଭିମାନ

ସ୍ତୁତି ରଶ୍ମିକୁ ଭଙ୍ଗ ଦାଢ଼େ

ଭୂତର ସ୍ୱର ସୁଲ୍ଭ ମୋ ଶିରେ

ଦେଖ ଚେତନ ନେଞ୍ଜଳାନ

ନା' ଜହାର ନ' ଭଜ ଅଭିନନ୍ଦ

। ନମିଷ ନିଦ୍ରିଆଣ ।

ଲଭିଛି ମୁଁ ତବେ ପଣ

ଏଇ ପଣ ନ ଛାଡ଼ିବି ପଥ ସାଥି

ନୀତାର ଅଗ୍ରେ ଏକୁ ଧୂର୍ଜ୍ଜଟି ପ୍ରାଣ

ଲଭି ଦେବ ଜୟବାଦ ।

ଏହୁ ମମତ ନଗର ମଝିରେ

ମୁକ୍ତି ହୋଇବ ଏବେ

ଜୀବନର ଏଣେ ସଞ୍ଚିତ୍ର ଗାଥା ବନ୍ଦେ

ସେତୁ କଥା ଘଟେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଭୁବନେଶ୍ୱର

ହୋଇବ ଏ ମୋର ବାଣୀ ।

ପଦ୍ୟ ପଦ୍ୟ ପଦ୍ୟ ଏ କଥା

ସତ୍ୟ କହେ ମୁଁ ଆଣି ।

ଛାଡ଼ୁ ଜଳ ବୃନ୍ଦ ଆଖିରେ ଦେବ

ଧର୍ମ ସତ୍ୟେ ସାର

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଏକଥା ଚିତ୍ତପଟ ଗାନ ।

ପ୍ରାଣ ଅର୍ଘ୍ୟ ବା ଚରଣ ତାହାରେ

ମନର ନାହିଁ କେ।

ନବ ଭାରତ ଦେଇଁ ଧର୍ମର ଝଡ଼ଜ
ଲଭ ତାଗ ଏଥୁ ନ ଭରିବ ଦେହୁ

ସ୍ୱଚ୍ଛ ମଣିଷ ମନରେ ଫୁଟି
ଉଠିବେ ଦେ ଅଙ୍କୁରା ।

ଧର୍ମୀ ଏଥିଲୁ ନାହିଁ ଭଗବାନ୍
ମଣିଷର ଅନ୍ତରେ

ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବ ଋଷ୍ଠ ଭାବନେଭୁ
ବିଶ୍ୱପ୍ରେମିକା ଗାନେ ।
ଏଇ ଭଣ୍ଡା କଲ୍ଲୁ ଯାଉଛ ଦେବଶ୍ରୀ
ସ୍ୱଙ୍ଗ ତର ଗରେ ଭଳି

ଏସ୍ତ୍ର ସରଳ ଶ୍ୟାମଳ ବାଦନ ଦୋଳେ
ନାତ୍ରାକ୍ତ ଭବ ସବଧା ତଡ଼ନଲ ଚଳା
ଗଡ଼ାଇ ଦେବଶ୍ରୀ ସତେ ଭିଦର ଦେଖାଇ
ଲିପିଚି ଶତ ମହର ନୃତ୍ୟା
ସ୍ୱର୍ଗେ ଯିବାକୁ ଖୋଜ ।

ତା ୧୪।୮।୬୯—ଭାଗରଥ

ବିପ୍ଳବୀ କବି ଦୀନକୃଷ୍ଣ

ଦୀନକୃଷ୍ଣ ହେ ଭାବୀ ଭାରତୀ ତୋ ନାଁ ଗାଉଛେ ଗୀତା

ଧନ ସମ୍ପଦ ପଦ ଗୌରବେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟରେ ହେବ ଗଳିତା

କାଣା ଓ ଗଳାଏ ବଙ୍କ ତୋଳା

ନିଜ ଭୂଷଣା ଲକ୍ଷତା ଶମତା

ଟେକଲକ ଅଙ୍ଗ କଲେ ଉଲଙ୍ଘ ଭାଗବତ୍ର ହେ ଗାଇଲା

ଦୀନକୃଷ୍ଣ ହେ ଭାବୀ ଭାରତୀ ତୋ ନାଁ ଗାଉଛେ ଗୀତା ।

ମହାରାଜ, ତୁହିଁ ଧନ ସମ୍ପଦ ପଦ ଗୌରବ ଲଭିଲୀ

ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଯେ, ହଷ୍ଟ ଦେହ, ଶିରକୁଷ୍ଠ ଦେହ ଦୁଲଣୀ

ଅଶ୍ରୁରେ ଭରି ଛନ୍ଦ ଚେତନା

ରକ୍ତ କେବଳ ଲେଖିଥିଲା ଆଜ ଗତିର

ତଥ୍ ହେଉ, ରଜା, ଏଥିପାଇ ଚେତନ ଭାରତୀ ର

ଥାଏ ଲଳାଟେ ?

ଜୁଟିବ ତୁ ... ମୁଁ ... ପଦ ଗୌରବ ଲଭିଲୀ ।

ଫୁଲ ଘେରା ଖାଲି ଅଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗ ଖେଳିଲା ପଡ଼ି କୋଠଣି;
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୁଆସୁଣୀ ସୁରଭିଗାନ ଦେଖା କ ଗାଇବ ଅଙ୍ଗନ ।
ସୃଷ୍ଟିର ସାର ରୂପଅନୁଭବ
ନୂତନ ସ୍ୱର, ନୂତନ ଗୃହଭାବ ଭବ
ସଜୀବ ଚଞ୍ଚଳ ମଧୁରଧ୍ୱନି ଫୁଟାଏ ଯେ ସବୁ କମ୍ପନ
ଶୁଣିଲେ ନୂତନ, ବାଜେ ଝଙ୍କାର ନେଇପାରେ ଭୂମି ଶୋଭନ ।

ଦୁଃଖୀର ନାହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ସରେ ଦୁଃଖଦୋଳିତ ଯେଉଁ ଜୀବନ
ଶିଖାଉଛି ଆମେ ଯେତେ ଦେଖୁନାହିଁ ଦେଉ ବାଧା ମଣିଷ ସ୍ୱଭାବ
ପ୍ରଭୁ ଦେଇ ଥିଲ ମଙ୍ଗଳ ସ୍ନେହ,
ତାଙ୍କଠାରୁ ପାଇଁ ହୃଦୟ ଭରା
ଉତ୍ସବ ଶିଖା ଜଗ ଅନ୍ତର ଜାଗରଣ ବାଣୀରୁ ଜୀବନ
ଦୁଃଖୀର ନାହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ଶେଷ ଦୁଃଖ ଦୋଳେ ଯେ ଜୀବନ

ଆଜି ଭୁଟିକରି ମନ୍ଦାକିନୀ ଛୁଇଁ ଏ ଗାଇ ଚନ୍ଦନେ
ଯୁଝିଯାଏ ଯେତେ ଅନ୍ତର ଫୁଲ ସ୍ୱଭାବନାର ପବନେ
କୋକିଳ କଣ୍ଠ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଗାନ
ଯୁଗିଯାଉଛି ଶୁଣା ସାର ଉଦ୍ୟାନ
ଶୁଭ ଲଗନ ଶୁଣା ଯୋଗିତ ମଧୁର ସଙ୍ଗୀତ ସ୍ୱର ଶୁଣେ ।
ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସ୍ୱପନ ମଞ୍ଜୁଳି ଫୁଲର ସଙ୍ଗୀତ ଭରା ଜୀବନେ ।

ସତ୍ୟପଥ ଦେବ କିଏ ଆଉ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଆଜି ସ୍ୱଜନ
ଭୁଲିଗଲେ ଯେତେ ନିଜର ଦେବାକୁ ଏହା କ ତୁମ ସ୍ୱଜନ ?

ଶତ ବନ୍ଦନା ମିଥ୍ୟାର ଲାଗି
ଜାଳି ଜଳା ସତେ ସତ୍ୟ ମଶାଲ

ବୁଝେ ନାହିଁ ଜାଲ ସମତାର ତାଗ ଗାନେ ଭଟଦ୍ଧ ଯାଦା ଭୁବନ
ଭୁଲିଗଲେ ଯେତେ ନିଜର ଦେବାକୁ ଏହା କ ହେବ ସ୍ୱଜନ !

ଯାନ ନାହେ ଯେତେ ବାବା ଜନତା ବଳିବ ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ
ମୋ ଜୀବନ ଅଛ ଜନତା ମୋହର ଦଳପଟେ ଏଇ ଭଣେ

ନାଦୀର ଭୁବେ ସତ୍ୟ ବହୁଲେ
ସମତାର ଦ୍ୱାରେ ଯେ ଥିଲି ମିଳେ

ଦେଇ ଦେଇ ଶାନ୍ତି, ସ୍ୱଜ ଦରବାରୁ ଛେଦୁ ବାପୁଗାର ଜୟନ୍ତ .
ଯାନ ନାହେ ଯେତେ ବାବା ଜନତା ବଳିବ ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେ ।

ତା ୨-୮-୫୦—ଶାନ୍ତିନିକେତନ

ଜୀବନ ପରୀକ୍ଷା

ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ସିଂହ:—

ମୁକ୍ତ ଶିଶୁ କି ଦେଖିଛ କେବେହେଁ ହାତେ

ତାଙ୍କ ଖେଳ ଘରେ ' ହସ ଖୁସି କାଲି ଏ ଶଯ୍ୟା ଘେନି

ଘୃଣ ପନ୍ଥ, ଘଞ୍ଚ ଶେଷ ଦରୁ ଓଡ଼ାଇ ହସ

[illegible]

ଜାଗେ ... ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ଗାଏ;

... ଅନୁକୂଳ ବାଳ ଏବ

ଏଭବ ... ମୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦାନ ପାଇବ କି ନାହିଁ ଦେଇ

କିଛି ଲକ୍ଷି ନେଇ; ଭଗବାନ ଭାବ ପଦ ବାଜେ ବାଜେ

ମୁକ୍ତି ... ଶେଷ ... ବଳୁଟିଏ ... ପାଇବ ପ୍ରାଣେ ।

... ତାଙ୍କ ... ଭୋଜନ ... ବା ...

... ଅନିଚ୍ଛନ ପ୍ରକୃତ ଭଉଷଣ

... ଦେବ ... ଯାଉ ।

... ଏଇ ...

ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୃଦୟ ପ୍ରାଣର ପ୍ରାଣ ମୁଁ ଦେଇଥିଲି ଆଲି ଭଳି
ଏଇ ଦହନ ବେଦନ ଏଷଣା ସ୍ପର୍ଶ ଆତେଇ ମୁହିଁ ରାଖେ ଢକି ।
ସଂସାର ମାୟା ପ୍ରକୃତି ଆହେଣ ପା ଭାବାବେଗ ଭରିଛି ଦେଶର
ମୁଁ ଲଗି ଗମା ଅନ୍ତରେ ଶୃଙ୍ଖଳ ଛିନ୍ନତମ ମୋର ଦେଶ ।
ଜୀବନ ସ୍ୱପନ ଶେଷ ଅଗ୍ନିରୁ ନାଗିଣୀ ଯାଏ ଫଳ
ଶେଷ ସନ୍ତାପ ଧାନର ଉତ୍ତମ ଦେବତା ଯାଏ ଜଗ ତଳ

ପ୍ରିୟ ନରେନ୍ଦ୍ର;

ଏଇ ସମ୍ବାଦ ନାମୀୟ ମୋର ସ୍ମୃତି
ଦେଶ ପ୍ରୀତି ବାଉ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଣ୍ଡିତ ସ୍ୱର୍ଗ ସ୍ୱପ୍ନେ ଭାଲେ ଭାବେ ।
ସନ୍ତପ୍ତ ପିଷ୍ଟ ଦୁଃଖ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରୀ ସମ୍ରାଟ ଲଭବାସ୍ତ
ଯେଉଁ ଅଶ୍ରୁଧାରା ଲେଖିଛି ଆଜ୍ଞ ମୁହିଁ ବାନ୍ଧ ମସ୍ତକ ଗୁଣେ ।
ସ୍ନେହର ଦୁର୍ଗତ ବାଉ
ଉତ୍କଳର ଭୁଇଁ ମନେ ନାହିଁ ଯାଏ ଭଳି ଦେଶ ଲଗି ସିଧ ।
ମେସ୍ତ୍ର ସ୍ୱପ୍ନ ନାଡ଼ ସିନ୍ଧୁ ଉଚ୍ଚାରେ ମୁଁ ଗାଉଥା ବାହୁଜ ପରଶ
ପ୍ରିୟ ନେପାଳ ଲଭିଛି ସନ୍ଧ୍ୟା ସପନ ଅନୁରାଗର
ଏବେ; ବୁଝିଲା ରାଜ୍ୟ ବନ୍ଦେ ଭବ୍ୟ ଜୀବନ ବାଣ୍ଡି
ପତ୍ରେ ନୂଆରେ ରାଜ୍ୟ ଦେଖିଲ ଗୁଳିଖ ମୁଁ ଯାଗେ ନାହିଁ ।
ଭାଙ୍ଗି ରଚନ ଚାହେଁ ଭକ୍ତି ଧର୍ମ ଦେବ ସେ ଯୋଗ ନୁହେଁ ଅର୍ଥ
ପତ୍ରପିଠାରୁ ଗାଣିତ ଉତ୍ତର ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମାନେ ।

[illegible] ଶାନ୍ତ [illegible] ବୃକ୍ଷ ଗମ୍ଭୀର ଭାଷୀ
ଶରୀରୀ ବନ୍ଧୁ ଭାଷୀ

ଶିବ୍ ଦାନ୍ତରେ ସକଳ ରାଜନ ଆସି ।
[illegible] ସୁଗନ୍ଧ ବନମଲ୍ଲିକାଙ୍କର ଦେହୁ ଦାନ୍ତନ୍ତର ସ୍ପର୍ଶ,
[illegible] ଚଳେ ରାଗର [illegible] ଦେହୁ
[illegible] ଗନ୍ଧ ଗାତ୍ରର ନାଭିରଳ ଖଟଣ ଦେହୁ ।
[illegible] ଅନ୍ତ [illegible] ଶିବ [illegible] ନାଇ ଗାଲୁଚା ଭିତର
ଆଜି ସଂଯୋଗେ ବୃକ୍ଷ ଲୁଲୁଲୁକ ବଳୁଆର ତମ ଥରର

[illegible] ଇଚ୍ଛା ଆସର ଜୋର୍
[illegible] ଭାଙ୍ଗେ ବଦ ବରଗ ଛୋଟି ।
ବୃଦ୍ଧ ନାଏ [illegible]
[illegible] ନାଏ ଛଡ ଅମ [illegible] ।

[illegible] ବୃକ୍ଷ ଗୋବନ୍ଦ ଗିରି ସମ [illegible]
[illegible] ବାର୍ତ୍ତା [illegible] ଗାନ ।

[illegible] ନାଏ [illegible] ଗାଧ
[illegible] ମୂଳ [illegible] ।
[illegible] ବୃକ୍ଷ ଗୋବନ୍ଦ ଆଣେ
[illegible] ନାର୍ଚ୍ଚାଗୁଡ଼ିକ ।

ବୀର ଦୁର୍ଜୟ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧୀ ନମ୍ର ନାମ ଜ୍ୟୋତି ନିଧିବାଣୀ
ଗଳଗଣ୍ଡ ସଙ୍ଗ ଚ୍ୟୁତ ସୁନ୍ଦର ପଲ୍ଲୀର ଅଶ୍ରୁ ଝରି

ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ତନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନର ମୃତ୍ୟୁଶୋଭା ନବତା ପାଇଁ ।
ମୋ ଲୁହ ଯନ୍ତ୍ର ତଳକ ଅଚଳ ନୀର କମ୍ପିନର ସ୍ୱର ।
ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ତରି ଯା ବଳେଣ୍ଡ ସ୍ପର୍ଶିବ ଏଇ ଉନ୍ମାଦ ବାଣୀ
ବିଦେଶୀ ଦେଶନ୍ତ ନୂଆ ଦେଶ ଲଗି ବାଞ୍ଛା ରାଜ୍ୟର ଡାକି
ଲୁଚେ ଦେଶବାସୀ ... ...
ଲୁହ ଏଇନାଭ ବର୍ଷ ଜ ସ୍ୱର ଥରେ
ନାଥ ମସ୍ତକ ନାଗ ଦେବ ମସ୍ତକ ଦାନ ଅଶ୍ରୁ ଦେବ ।

ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ଦଉଣାଣ ନବବାସ
ବଦ୍ଧେଶ୍ୱର ଗଜର ସୃଷ୍ଟିରେ ଶୂନ୍ୟତା ଜନାଦବଳର ହୁଙ୍କାର ।
ଲୁଚେ ଦେଖିନା ଅପଳଜ ପଣି, ଉରଦାଗ୍ନି ଶିର ଖେଳ
ସନ୍ତେଭ ଜଗତିତ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ବୀର ଚରଣୀ ଧୂଳିଧ ତଳେ ।
ସନ୍ତସା ଜ ଦେବନ ସ୍ୱସ୍ତିକ ପତନେ ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ମୁକ୍ତ
ନସ୍ତନ ଭକ୍ତି ଜାଗ୍ରତେ ଦେବ ଶିଥିଳ ଗନ୍ଧର ମୂର୍ତ୍ତି ।
କହୁଲେ ବନ୍ଧୁତା 'ଶତ୍ରୁ ବାହୁନୀର ଦଣ୍ଡାଦେଶନାପଇ ଲୁଚେ
ନାମ ଦୁର୍ଜୟ ଜାତେ ଦୁର୍ଜୟ ଦୁର୍ଗ ଦେବ ଏଣ ସୁଖେ ।
[1] ସାଦରେ ଶାଳ୍ମଳୀ ପାଞ୍ଚି ଭାଦଧା ଲଗିତ ଭାଗର ଅଣା
ଭକ୍ତ ନୃସିଂହ ଦେବତାର ଗ୍ରହଣ ଧରି ଦେବଧୂଳ ସ୍ନାନ ।

ବଟେଶ୍ୱରୀ ମଙ୍ଗଳ ଗୀତ

ଚନ୍ଦ୍ରକ ପଟା—

ବାଗୁଲିପୁରେ ବେହେରେ ପିଚେପୁର ଗ୍ରାମ

ଜଗାବନ୍ଦ୍ ଜଙ୍ଗଲ ଗାଁ ଗନ୍ଧବ୍ ବେଡ଼ା ଟିଅଁ ଖାଉଥିବ ଗୁଣ

ସ୍ତବ ସାଂଗ ଘର ଅଜବାଟେର ଘୋଷ ଅଜବାଟେ

ମୁଖ ଅନନ୍ଦ ନାହିଁ ଭଲର ଗାହେନ୍ ଆଦେଶ ଦଲଗ ଥାରେ ।

ଝନପ ମାଅଜି ଟସ ଜନାଗ ମାଇ ।

ଭାଇ ବେହେଣା ପାଣ

ଚନ୍ଦ୍ରକ ନଗରୀ ବାଗୁଲପୁରେ ବେହେରେ ପିଚେପୁର ଅଞ୍ଚ ।

ଭଣ୍ଡା ନାହିଁ ଦେବରେ ଶେଷଗିବ କଷ୍ଟନା ଷଂଦଶୀ ଦାଗେ

ତ୍ରୁଟିପୁ ଶିଂହର ସ୍ତୁତି ଯୋଗଛ ଅସ ନମା ସାଧୁଥ ।

ଭକ୍ତିର ଗଇଟେଗ ଡଷ୍ଟ ସତ୍ୟକ ଧ୍ୟା ଟେନଟେ ଉଦ୍ଧାର ସ୍ତୁତି

ମାତେ ମୁଁ ମଙ୍ଗଳ ଗାଇବେ ମୋ ଦେଶ ଅଟି

ଗାଇବି ଏମା ଗାଥ ।

ଦେଶୀନ୍ୟ ଦେହେ ଯାହା ପିଣ୍ଡିରେ ଏ ଦେବେନ ଗୋବିନ୍ଦ ଭିଷ୍ଣ
ଦେଶାଧେର ତନ୍ ତନ୍ ସୋପାନ ଶିଖ ଶିଖ ଘେରେ ଖେ ଛାଇ
ଭୂପେନ୍ଦ୍ର ପାଦେ
ରସମୟ୍ ଉତ୍କଳର ଜନ୍ମିଜ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଦାକ ଗୋଲ ଲେ ଛାତେ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀବୋଲା ଛାଡ କମଳ ଗୋଲାପ ଫେରନ୍ତ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ଶୁଣ
ଦେବତାରୁ ସୋପାସ୍ଥାନ ବୈକଣ୍ଠ ଉଦୟାଚଳ ନାହିଁ କ ଶୁଣ ।

ସ୍ମୃତିପଦକୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭକ୍ତ ମୁକ୍ତିର ଦେନି ଦେଇ ଛଡ଼ା
ଭକ୍ତ ଖ୍ୟାତନ୍ଦେର ଗୋଲ ଗୁଡ଼େଇଛେ ଅଶିବା ଗୀତା ।
"ଶରେତ ଦର୍ଶିର ନୋଥ ପ୍ରେଷଣାଦ ଦେଶାଟେ ଶିର ?"
"ଅଷ୍ଟଲ୍ଲ ଗୃହ୍ଣି ଆମେ ଭକ୍ତ" ଏକସ୍ୱରେ କହୁଲେ ବାର ।
"ଭକ୍ତ ଭୂମି !"
ପ୍ରାଣିଏ ବାଣୁରେ ଜନ୍ମଭୂମି ଗୀତ ଗାଅ ଏହ ଗାଅ ।

ଅସିକ୍ତ ଲେପଛନୀଃ ସିଂହ ପଣୟ ନୋଧ ନବୀନ ଛାଳ ।
କୁଞ୍ଜ ମନ୍ତ୍ର ତା ଅଭଙ୍ଗ ନ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଦ ପାଦ ଗୁହ ।
ଭୂଜଳ ଚନ୍ଦନରେ ସିନ୍ଧୁଂ ଲକ୍ଷ୍ମ ଧୂଆ ଦେଖନ୍ତ ଛାର
ଦେଓଳର ଶତ୍ରୁଘ୍ନ "ବନ୍ଦ ମୁଁ ଦେବଜା ସୋପାନ ଗାଥନ ପାର.
ନିପାତ ବନ୍ଦରା ଦେଇ ନାପାତ ଏଷ୍ଟପେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଦେଶ।
ଅପାପୃ ବାଲକେବା ଟେଟରବ ଦେଶୀ ଭକ୍ତ କୋରଷ୍ଟ ଦେଶା ।

ଚାଲି ପାଇଁ ଭାରତ ଅନ୍ତରେ ବିଦେଶୀଙ୍କ ଶାସନ ଟଳେ
ଦେଖିଲୁ ଜନ୍ମନା ଧର୍ମଭାବୀରେ ଓଷ୍ଠି ଶାସନ ଚଳେ ।

ସନ୍ତୁ ଦ୍ୱାମାନ୍ତ୍ର ନାଥଙ୍କ ଆବେଦନରେ ଦେଖିଲୁ ଭୂଣି,
ଗୋଲାମୀ ଶିକ୍ଷାନ୍ତ ସ୍ୱଦେଶ ସ୍ୱଧର୍ମେ ବଞ୍ଚିଲୁ ଶୁଣି ।

ଅମ ଭୁର୍ଭଛା

ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଉ ଆମର ମଥା ।"

ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥ ଦେଶ ସେବା ପ୍ରତେଶିଲ ଭ୍ରଷ୍ଟ ଥାଉ
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନାମ ଅବା ସ୍ୱାପାନ୍ଦେସର ବୋଧେ ନ ଦଣେ ଥାଉ ।

ଦାଲ୍ଭର ବନ୍ଧୁଏ ଉଠାଇ ବନ୍ଧୁର ଧରିଲେ ତୋଳ
ନାଥବ ନଗ ଚିନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମ ସାହ୍ୱ ଶୟାନଦ ତୋଳ ।

"ମହାନ ଜାତି ଅଛି ଧନ୍ୟ ଭାରତ ଦେଶେ ଯେଉଁ ମନ୍ଦିର ନାହିଁ"
ଏମ ନେପଥ୍ୟରେ ପୁଣ୍ୟ ଗୀତିକା ଯେ ଉଠିବ ଗାଇ ।

ଗଗନ ଭେଦୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭାଷ୍ଣ ଦେବରେ ମାଇକ ଗ୍ଲାଡ
"ମାତୃ ସ୍ୱାଧୀନ ହେ" "ସ୍ୱରାଜ ମୁକ୍ତି ହେ" ଡକାଉ ଭାଇ ।

ଉକ୍ତ ଧାରେ

ସୁଚନି ଲୁଣି ଏହା "ସ୍ୱରାଜ ମୁକ୍ତ ହବ" ଲେଖିବା ତାରେ ।

ଅନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ସେ ଅଗ୍ନି ଶିଖା ବିହାର ଜ୍ୱାଳ ଜାଳ

ମୃତ୍ୟୁବାଣୀ ଡାକ, ପଡ଼ଇ ବଜ୍ରଦଣ୍ଡ ଶାଣିତ ଚଳି ।

“ଜୟ ହେ ମଙ୍ଗଳ” ଯିବେହୁ ସହସ୍ର ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ

ଶତ୍ରୁର ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତ୍ରଗତ ଲୁଟେ ରକ୍ତ ଧାରେ ।

ପବନ ଝଡ଼ରେ ଅଗ୍ନିଶିଖା ଡାକ ଚଳେ ଉର୍ଦ୍ଧେ

ପଦ୍ମ ନଦ ଝଙ୍କାର ତପ୍ତର ବାଡ଼ାନଳ ଜ୍ୱଳିଲ ଜଳ

ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ଆଜି

ରତ୍ନଦର୍ଶୀ ନକ୍ଷତ୍ରର ବୃକ୍ଷ ମେଘମୟ ଅନ୍ଧକାର ।

ଗୋହିରି ଟିକର

ଗୋହିରି ଟିକର, ତଗଡ଼ଦ୍ୱାର ମଧ୍ୟ ଖୋଲ
ମୋ ଜାତି ଇତିହାସ ବାନ୍ଧିଥିବ ତାହାଙ୍କୁ ଭାବରେ ବୋଲି ।
ଟାଙ୍ଗିଦେଇ ଧ୍ୱଜା ନାଚିଥିବ ସେଠି ଫହରାଉ
ଘୁଞ୍ଚିଦେଇ ଜାତି ଏକତାର ଏକ ଆଜି ଭାବରେ ।
ନିଷ୍ଠ ଶୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଇଥିଲ ଜାତି ସ୍ୱାଧୀନତା
ଗୋହିରିଟିକର, ଶୁଣ ମୋହର [illegible] ସେହି କଥା ।

ରଥ ଚାଲିବାର ସୀମା ଥିଲା ସେଠି ମୁକ୍ତିପଥ
ହସ୍ତିର ସ୍ରୋତେ ବୁଡ଼ିଥିଲ ଅଶ୍ୱ ଯୁଦ୍ଧରେ ।
ଯୁଦ୍ଧରେ ଭି ଲଗି ଶୋଭିଲ ଦେଶ ଲଭି ଅପମାନ
ଗୋହିରିଟିକର, ଶୁଣ ଥରେ ଦେଶ ଦେଶାତ୍ମ ଗାନ
ମୃତ୍ୟୁ ନାଚେ ସ୍ମୃତି ସେ ବାଟେ ଟାଳି, ଟାଳି
ଗୋହିରିଟିକର, ପରିଚୟ [illegible] ।

ଶିଷ୍ଟ ମନାଇବାର ସଚେନ୍ଦ୍ର ପାଖରେ ପେଟେ ଅନ୍ନ
ଅଣାରେ ହୃଦୟ ଢାଳି ଧରେ ବଂଶ ଅନ୍ଧ।

ଦେଶକୁ ଆଣି ଦେଇ କାହାର ଥିଲା ନା ଜାଣ, ବନ୍ଧୁ
ଗୋପବନ୍ଧୁ ଜୟନ୍ତୀ, ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟ।
କଣ୍ଠାପଦାଗ୍ନି ନିର୍ମଳ ଗାଥା ହୋଇ ବୋଲ
ଗୋପବନ୍ଧୁ ଜୟନ୍ତୀ, ପରାକ୍ରମନର ଗଥା ଚୋଲ।

ଲାଠି ମାରେ ଖୋଜୁ ଆଗଲ ଦେଉ ଗୋଲ ଘନ୍ଟାଳ
ଜନପଦ ଜାସାବଳୀ, ଦୃଷ୍ଟେ ତୁଳସୀ ଜପାମାଳ
ଅଗ୍ରେ ଭକ୍ତ ଖୋଜି ନେଇଚାଲ ଶବ ବାନ୍ଧି
ଇଷ୍ଟକଲଙ୍କ ଭୂଲ ପରମ୍ପରାର ଲଗି ଆଜିନା।
ବାଷ୍ପ ଜାଇ ଏଥି କାନ୍ଧ ହୋଇବା ଲାଞ୍ଛି ଗଲ
ଯାହୁ ଯାହୁ ଭାଙ୍ଗି ଭୁଷ ହୋଇ ଯୋ ଜାତି ମଲ।
ସିଂହ ଜାତିଙ୍କ ଶୃଗାଳ ବାଷ୍ପାଣି ହୋଇ ହୋଇ
ଗୋପବନ୍ଧୁ ଜୟନ୍ତୀ, ପରାଜୟ ନାହିଁ ମଣା ଡାକ।

ଯେଉଁ ଦୋଷେ ହେଲି ବିଦେଶୀର ପଦେ ଅବନତ
ଗୋଷ୍ଠୀର ହିଂସା, ଦେଶ ଦ୍ୱେଷ ଭାବେ ଦେଶ ଫାଟ ।
ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାର୍ଥ ସେ ମୋ ଦେଶର ଯେତେ କଳୁଷଣ
ପଶ୍ଚାତ ଅଛି ହେବ ନାହିଁ ଜାତି ଭଞ୍ଜନା ।
ପରାଧୀନ ଜାତି ଲଜ୍ଜା ଗାଥା ଯୁଗ ଯାଏ
ମଧ୍ୟ ପଦଦେଶ ଅଶ୍ରୁ ରେଣୁ ଜାଗେ ବାଟେ ।
ଭୂଇଁଜଳର ଗୁଣ୍ଡ ଛାଡ଼ ଟୋଳ, ତୋଳି
ଗୋଷ୍ଠୀର ଶିକଳ, ପରାଧୀନତା ମଧ୍ୟ ତୋଳ ।

—୧୯୪୮—

ବୀର ଜନନୀ

ସଂଗ୍ରାମେଁ ଯେବ୍ ଜନନୀ କଥଣେ ଧଇଲ ହୃଦୟ
ଭୁଲିନା ପୁତ୍ରେ ଜ ହୋଇଛୁ ବଡ ଖାଦ୍ୟ ଜ ଗୌରବ ।
ତପ ଚେତନା ଜାଗାଇ ନାଗତ ବ୍ୟାକୁଳ ଖଳକେ ଥାଏ
ନସ୍ତନେ ନିଦ୍ରା ନାଇବ,ସ୍ମୃତିରୁ ଚପି ଏ ଜୀବନ ଯାଏ ।

ସଂଗ୍ରାମ କରି ହସ୍ତେ ତୋଳର ଦେଇଥିଲି ଦେବାସ
ଦେଇଥିଲି ମୋର ଅନ୍ତର ରକ୍ତ ଗଙ୍ଗାର ଅର୍ପିତ ଡାଳି ।

ସଂଗ୍ରାମେ ଗ୍ରନ୍ଥ ବୁଝେନା ତଥାପି ବୁଝେନା ଜନନୀ ଏବ
ଖୁନ୍ନାକୁ ଭବା ଖୁନ୍ନାଙ୍କର ମୁଁ ଅନୁଭବ ହୃଦେ ଦମ ।
ଏକ ପୁତ୍ରର ଜନନୀ ଗାବନ ଜୀବନ ଲୁହାଇ ଆଶା
ଜାଣି ନଜିବା ସନ ସ୍ମୃତି ଏ କଷ୍ଟ ଛେଳିର ଥାଏ ।

ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀର ଭଣାଷ ତାହାର ହରାଣ ରକ୍ଷେ ଦାଚେତ
ସ୍ମରବୁଲ ଏକ ବକ୍ତ୍ର ଜନନୀ ତାହାଙ୍କର ତାଙ୍କ ଜ୍ଞେନ ।
ଜୀବନୁଁ ଜୀବନ ଦେଶୀ ଭଲ, ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେ ଲୟ
ଭଳକୀ ର ଅଛ ମହା ସଂଗ୍ରାମେ ବଜ. ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ।

ପଙ୍କିଳ ମଣ୍ଡଳେ କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ୱାର୍ଥପୁ ନୋଟିଁ ତୁଚ୍ଛ ମଥା
ଆଶା ଆସ୍ଥାର ଯାଉଅଛି ଶବ, ମୁଖେ ନାହିଁ ପଦେ କଥା ।
ସଂଘଟନ ଶାନ୍ତିରେ ଧିକ୍କାରେ; ଶତ୍ରୁ ସକାଳ ଅଶ୍ରୁ ଧରା
ଯୋଗେ ପରାଜୟ !

ଅଗ୍ନିଜ୍ୱାଳା ଗର୍ଜନେ ଅଗ୍ନି ଉଦ୍ଗାରିଲା ଜାଗ ।

ଗର୍ଜି କହୁଛି, "କାପୁରୁଷ ମୁଢ଼ ନାହିଁ ପଥ ନିସ୍ତାର ପୁ
ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବାଣୀ ନାହିଁ ପଣ୍ଡି ସେହୁ ଦେହ ମୁକ୍ତ ପ୍ରାଣେ ।
ମୋହର ଭିକ୍ଷା ମାଂସର ଗଢ଼ା କି ଏଇ କାପୁରୁଷ ଦେହ ?
ଧିକ୍ ଧିକ୍ ମୋ ପିଣ୍ଡ ଯାହାକୁ ଭାଳି ଥିଲି ମୋର ସ୍ନେହ ।
ବିପ୍ଳବୀ ଏଇ ଜୋଶ ମନ ଗଢ଼ିଥିଲି ସ୍ୱପ୍ନର ଗୀତ ଗାଇ
ଧିକ୍ ଧିକ୍ ବଦଳି ଧୂପ ସ୍ୱପ୍ନର ବଦଳେ ମୋହର ଛାଇ ।
ଏତିକି ଦେଖିଛି ସହାଳୟ ବାଘ ସ୍ୱାଭିମାନ ବାହାରେ
ଏହ ସ୍ୱାଭିମାନ ମଣି ଧରିବା ମୁକ୍ତି ଅନ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନ ଅନ୍ତର ସ୍ୱପ୍ନ ।
ଧୂର ଦ୍ରୋହ ମା ଅନ୍ତରର ଯଶ ଶତ୍ରୁ ବଳ ଦୟା ଦାନ
ତଥା ଦେଖିଲ ନା ନା ଥିଲ ସବ ଏଇ ନାରୀର ସମ୍ଭ୍ରମ ।
ହୁଙ୍କ୍ ଭୁଜ ଅଗ୍ନି ଜନନୀ ଭୂମି ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଏ ଧୂ ଯାଚେ
ସମୁଦ୍ର ସମାଜ ସନ୍ତାନ ଦୁର୍ଜେ, ସନ୍ତାନ ଦୁର୍ଦ୍ଦେ, ଜୁରେକି ।"

ତାହାକାଳେ ସେ ଜନ୍ମ ଭୂମି ସ୍ୱାର୍ଥ ନିଶ୍ଚଳ ଅନ୍ତରାଳେ
ଜ୍ୱଳୁଥିବ ସେ ରଣନା ଦେଖିଛ ଦୁର୍ଗମ ପଥ ଯାତ୍ରାରେ ।

ତା ୮-୮-୬୦—ଶାନ୍ତିନିକେତନ

ଶ୍ରମର ଗୌରବ

କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି, ଗଲେ ଦିନେ ପୁରୁଷ ଗହଣେ,
ଜଗନ୍ନାଥ ଦରଶନେ, ଅଶ୍ୱପୃଷ୍ଠ ଅପର ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ
ଏକଦା ପଡ଼ିଲା ଦୃଷ୍ଟି; ଗୁଣ୍ଡିପିଏ ଅବାନ୍ତର କରୁ
ଘଣ୍ଟିଆନ୍ତି ଡ଼ିଆଙ୍ଗନ ନିଏଳା ଚଉଁଳା ମାଡ଼ିର ଢ଼ିଶ୍ୱ
ନାଥପରି; ଶଙ୍କର ଯ ମାଂଜିଲ ଲଜ୍ଜା;

ରାଜ ଅଙ୍ଗନେ

ନିଜେ ସେ ନ ଥିଲ ଦିନେ କର୍ମ ଦାବା ବହିର ଯନ୍ତ୍ରାଣ ।
ନାଥାର ଉଚିତ ନୋହୁଁ ଦେଇଥାନ୍ତେ ସ୍ୱଚ୍ଛେ ଅନୁଭବ
କାହିଁପାଇଁ, ନନ୍ଦାଲେଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ ଉଚିତଭ ଏବଂ ମଧ୍ୟ
ସୁନ୍ଦରୀ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭାଷ୍ୟ ନଦନ ମନ୍ତ୍ର;

ରଙ୍ଗାକୁ ଭାବେଣ

ଚୋରକ ମନ୍ତ୍ରୀକାର୍ଯ୍ୟ ଅଭି ଗଜପତି କପିଳେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେବେ ।
[illegible] ଏ ରାଜା ଶପ ଭୂଷେ ପେଲ୍ଲି ଘନନ ଦଣ୍ଡ
ସି ଡାକିଲେ ରାଜା, ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ, [illegible]

ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ;

ଶମ, କ୍ଷମ ଶତ୍ରୁଦଳେ ଶମର ଅସ୍ଥାନ

ଶମ ଛଳେ ଲଙ୍କାପୁର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ହେଲା ଅନ୍ତର୍ଧାନ ।

କ୍ଷମ ଗତ ଯୁଦ୍ଧେ; କୋଟି ଧାନ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଃଖ ନିବାରଣେ

ବୃଦ୍ଧେ ପୁତ୍ରି ରାଜପୁତ୍ର ଧର୍ମେ ଯେ ଶମିତ ହେବ ଜଣେ

ଧାତ୍ରୀଙ୍କ କଲ୍ୟାଣଭ୍ରମେ ଲଙ୍କାର ଆଶା ତେଣୁ ନାହିଁ;

ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ସ୍ନେହ ସ୍ଵର୍ଗର ଯିବେ ଦେଖ ନାହିଁ ଜନ

ଏ ରାଜ ପୁରୁଷ, ଶାନ୍ତି ଅନୁସରି ପରଜାର ଭାବ;

ଗର୍ଭ୍ବା ପଥେ ଚଳେ ନାହିଁ ଦେଶର ସୁରକ୍ଷିତ ରାଜନୀତ ।

ଯୋଗାରେ ଆସନ ଦେବ;

ସ୍ଥିରେ ଲୁମ୍ଭରେ ନବଘଣ

ଚାମନ ଭୂଷଣ ଭୂଟେ ଝଙ୍କାର ଡେଙ୍ଗ ଭର ମିତ୍ରପ୍ରମାଣ ।

ଜୟତ ଉତ୍ତର ଦର;

“ମହାମାନ୍ୟ ରାଜପୁତ୍ର ଆଜେ

ନିଜରେ କହନ୍ତା ପୁତ୍ର, ଆଜି ଏସ ଘାନ ଭୂଷା ପାରେ ?

ନ—ସି ସେ ତୁଅନ୍ତୁ ପିତା ତୁଅନ୍ତୁ ବା ଦେବ ଭଗବାନ୍

ଜ ବହୁଦେ ତେଣ ଲେବେ ଭୂଷିନା ହୃଷ୍ଟ ସାବଧାନ୍ ।”

ତରୁଣ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ; ଉଦାର ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ହାତ
ଷଢ଼ ବର୍ଷେ ମାତ୍ର ବର୍ଷେ ଶତାବ୍ଦ୍ ଦେବାର ଅଭିଳାଷ
ଅଧରେ କଉଳ ବୀଡ଼ା; ତାହିଁ କହୁ ନ ଘଟିଲ ସତ୍ୟ
ଷିପ୍ର ପଦେ ରାଜହସ୍ତେ ଟେକି ଦେଲେ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ରାଜସ୍ୱ ।

ସ୍ନେହର ସ୍ପନ୍ଦର ଧାତ୍ରୀ ଲଗାଇ ତଳୁବ ଏ ସ୍ୱଦେଶ
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେ ଅଙ୍କେ ଦେଲ ତୁମ ଅବଶେଷ ।

ତା ୧୬।୧୦।୫୦—ଶାନ୍ତିନିକେତନ

ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ

ଶରତର ଶେଫାଳୀର ବସ୍ତ୍ର କମଳ ମଧୁପ

ପୂର୍ବଦେଶ ଲଭିଲେ ଆଲୋକ, ଅନେକ ଉଦାର ।

ଧନ ସୁଗନ୍ଧ ଫୁଲ ଅଙ୍ଗ ମେଲି ମୁକ୍ତିଦେବା ସ୍ମୃତି

ଲିଭିଗଲା ଅନ୍ଧ ଜଗତର ବୁଦ୍ଧଦେବ ଆଗତ ।

ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଦୀପାଳିର ଶତ ଶତ ମଙ୍ଗ ରେଖ

ପୂଜାରୀଙ୍କ ଅନାସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଆଲୋକ ।

ତାହିଁ ବୁଦ୍ଧ ବୋଧିବୃକ୍ଷ ତଳେ !

ଜନ୍ମାଲଭି ଅବେ

ଧାଁ ଅପ ନିତ୍ୟ ସଂଶୋଧ ଗରବେ ଚାହିଁବେ ।

ତଥାପି ଏଓ ଅଛି ବୋଧେ ଗୋଲେ ଧକ୍କା ଲାଗେ

ନିହିମାଳ ନୂତନ ଦେବୀ ତେଜ ପ୍ରବଳେ ଉଠନ୍ତେ ।

ଏହି ପରିଶେଷେ ଜେଲ୍ଲ ଅଧିକାର ବର୍ଷା ବର୍ଷିବ

ଭିକ୍ଷୁ ନ ଅତିଶକ୍ତ ଏହି ବ୍ରତ ନାଶିବ !

ଫୁଲ ଫୁଲ ଭ୍ରମରଙ୍କ ଗୁଞ୍ଜନା ଅନ୍ତରାଳେ ଆଜିକି
ଅନନ୍ତର ଦରଶନେ ମୂର୍ତ୍ତ ଧରେ ଝଙ୍କୃତନ ।
ଚନ୍ଦ୍ର ଯେତେବେଳେ ମଣି ଖାଦେ ଦେଲେ ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି
ମନର କରୁଣା ଉଟଳ ଗଳ ଝଙ୍ଗ ଝଙ୍ଗ ।
ଅନାହ୍ୱାନର ଯନ୍ତ୍ରା ନିଏ ବାର୍ତ୍ତିକ ଏ ଦେହ ମନର
ନେଗାଣି ନେଗାଣି ଗୀତର ପିଞ୍ଜର ଖୁଲି ଉଡ଼ ବୀଣା ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଥାଳୀ ଦେଲେ ଲେଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଧୁ ବନ୍ଧୁ,
ତୁଳୁର ବେଦନା ଦେବୁ ଉଦ୍ଭୂତ ରୂପ ଝର ।

ଦେଖିଲେ ସେ ସ୍ୱଦେଶର ଅର୍ଦ୍ଧ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଶମ୍ଭୁ ଗଣ
ବରୁଣାଲେ ପାଣି ଭୋଉଗଲ ଦୃଷ୍ଟିକର ଗତ ।
ମଣିମର ଜଡ଼ାଇ ଅନ୍ତରର ଦେବେ ଜଗବାନକ
ଏନେଥ ଜାଲ ଉପଦ୍ୟାତେ ମୁହିଁ ଥିଲି ମୋ ସନ୍ଧ୍ୟାତେ ।
ଜାଣେ ନା ମୁଁ ସ୍ୱର୍ଗଭୂମି ଅବା ଭୁଲେନା ଦେବତା
ଏବ ଦୁଃଖେ ପା'ଖ ଅଶ୍ରୁଜଳ ଝରଇ ପମରା ।
କରୁଣାର ପୁଣ୍ୟଭୂମି ତାଧ ମାର୍ଗଲ ଅନ୍ତର
ଅଶ୍ରୁ ଖାଧ ପରମ ପଦ୍ମର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଙ୍ଗା ଜଳ ।
କୃପାଯୁକ୍ତା ବାଳ୍ୟବତଃ ଉଣ୍ଡି ତ୍ୟାଗ ଧାମଯୋଗୁ
ଧର୍ମେ କର୍ମେ ଝରଇ ମହାନ୍ତ ପାଉଛାନ୍ତି ନଅଣୁ । .

ପୂଜ୍ୟ ତୋର ହୃଦୟ ମନ୍ଦିରେ ସନ୍ତାପ ପବିତ୍ର
ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ବର ଅଟେ ଅଟଳ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଅମୃତ ।
ରଣିକ ହେ ଏବେ ଖୁଣ ଦେବା ନୂତନ ମଙ୍ଗଳ
ଜଗତେ ମାନବ ତୋହର ପ୍ରାଣ ସାଧନା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ।
ମୁକ୍ତାମାଳା ଆଣି ଗାନ୍ଧାରେ ଶୋଭୁଥାଉ ଧନ
ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ ପୂଜେ ନଗରକୁ ପୁଷ୍ପମାଳ୍ୟ ଦେଇ ।
ଗୌତମ ତୋର ଧନସମ୍ପତ୍ତି ନାଶିବ ଭଗବାନେ
ନ ଥିବ ହେ ଜାତିଭେଦ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ ଜୀବନେ ।
ଚଣ୍ଡାଳଙ୍କୁ କୋଳ ଦେଇ ସ୍ନେହ ଦାନ କରି ଦିଅ
ଦେଶେ ଦେଶେ ନବୀନ ଆଲୋକ ଦେବ ହେ ଅମର ।
ତେବେ ଶିଷ୍ୟ ଭକ୍ତଗଣ ସଦେ ଘଟେ ଅମୃତ
ଅଭିଷ୍ଟ ଫଳିଅଛି ପ୍ରାଣେ ରହିବ ଜୟ ।
ଭାରତ ଗର୍ବର ଧନ ସ୍ତୁତେ ମଧୁର ବଚନ
ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଶରଣ ଗଲେ ଆମେ ଧର୍ମର ଶରଣ ।

୨୮-୧୦-୫୦—ଶାନ୍ତି ଲତାମଣି

ପୁରସ୍କାର

ଘର ଗିରି ଶୃଙ୍ଗ ଲଙ୍ଘି ଘନ ଖଣ୍ଡ ଏତ ଲଟଲ ସ୍ତୂପି

ଲକ୍ଷ ନାହିଁ ସେ ପ୍ରଶ୍ନର ସେ ସୁନ୍ଦର ଯୁକ୍ତ ଅଦ୍ୟାପି ।

ଲକ୍ଷ ଜନ୍ମଭୂମି ମାୟା ଫିଙ୍ଗି ଯେବେ ସମ୍ମୁଖର ଉଠେ

ସେଫେନଦ୍ଧ ତଙ୍କନ ଯେଉଁଠି, ଜଣ୍ଣ ହେଲ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତରେ

ସିନ୍ଧୁ ନଦ ତୀରେ;

ଝୁରି ସ୍ୱରଣୀୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୋଳ

ଲୁପ୍ତ ହେଲା ଅବସାଦ; ଏକ ଝଡ଼ ଅଶ୍ରୁ ଜଳ ଟାଳି

ପ୍ରଣମିଲ ଝାନ ସ୍କନ୍ଧ ଭାରତର ଅମୃତ ଆହ୍ୱାନେ

ଗୋଟିକା ଲଗଲେ ଅଗ୍ନି ଦେ ଯୁଦ୍ଧର ଜାତେ ଚାଲେ ତାହେ

ଫଣାର ସଂଗ୍ରାମୀ

ଅଘିଥିଲ ଗଲି ଝାନ ଲଗି ।

ଓଡ଼ିଶି ଲାଗିଲା ଭଲ ଭିତ୍ରୀ ରିତୁ ସୁନ୍ଦର ଭୂଷଣେ
ମୁଖୀ ଗୁଡ଼ିଏ ବାଟକେ ଧାଡ଼ିକେ ନୂଆ ଫୁଟେ ଚମ୍ପକ ଫର୍ଦ୍ଦ
ଅନ ଲଗି ଅନୁଭବୀ ମହାପ୍ରାଣ ମଧୁମିଶ ସ୍ୱର
ପୋଷୁଛି ବୁଲାଇବା ସୁଜି ନ ସାରି କଥା ସବୁ ।

ଏ ଜୀବନ ସତେ

ଅଶ୍ରୁ ନେଇ ଯାଉଛି ନିସ୍ତବ୍ଧ ।

ନଦୀ ଏଠାରୁ ଗଙ୍ଗାଳରେ.

ବସ୍ତୀ ଅନ୍ଧ ଭରୁ ବାଗଡ଼

ଲଦି ସୁନ୍ଦରା ସ୍ଥିତି ଶାସ୍ତ୍ର ସମାଜେ ଏବେ ନାହିଁ ଲଭ ।
ଗଞ୍ଜ କୋଣାର୍କୀ ସ୍ୱର ନୂତନତ୍ୱ କଥା ଦେବାଉଛି ଧରା
ଯା ଏବେ ସ କିଛି ନୋହେ ଶିଶିରର ଓଳି ମୁକ୍ତାମଣି ;
ଏଣେ ହିଜଳାର ଶିଖ ଦେଖି ସ୍ୱପ୍ନର ଦେଖାଇଥିଲ ବାଢ଼ି
ମୁକ୍ତା ନୁହେଁ ତ, ଜଳ ବୁନ୍ଦାଏ, ଦେଖିଛୁ ଆ ଅନ୍ତରର ସଙ୍ଗୀତ ।

ଶିଶୁ ଛାଡ଼େ ବାଟେ

ତେଜ ମୁଣ୍ଡ ଅଣ୍ଡ କଲ ସାଥେ ।

ଖଣ୍ଡ ଦେଉଛି ଏବଂ ଶିଶୁ ଚାହିଁ ବସୁଛି ଗ୍ରହଣ
ସୂର୍ଯ୍ୟେ ସୁଖେ ବୈଭବ ଦେଖା ଝାଡ଼ି ସେନେହ ଦର୍ଶନ ।
ଶିଶୁ ଜାଣ ନଉହେବା ସେ ଅନ୍ତରୁ ଭଲ ଦେବା ହରି
ଶିଖିଥିଲୁ ତୁମରୂପ ସୁନ୍ଦର ସେହ ଅନୁରାଗୀ ।

ବେତାଳାଙ୍କୁ ନେ ଶଜ ପ୍ରାସାଦେ ନେଇ ଓପରାରେ
ଦାନ୍ତ ଭିତରେ ଯାଇ ବାଘକ୍ତ ଝି ଏଣ ପୁରସ୍କାର ।
ବେତା ନାଣ୍ଟି ବନ୍ଧି

ଝାଣ ଦେବ ଘାଣ୍ଟ ନୂ ଖାଇ ।

ଗୁଣ୍ଡେ ଧୂମ ଚିତ୍ରପଥ ଘଡ଼ି, ମୃତ୍ୟୁଭାଗୁ, ଲର୍ଚ୍ଚର ସବୁର
ସ୍ତଣର କୋଳର ଶର୍ଯ୍ୟା ବ୍ୟଶେଲ ବଦନ କ୍ଷୁଧୀର
ଅନନ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରାଣେ ଖାଳିତେ ତାର ପ୍ରେମ ଚଳଳ ପ୍ରାଣ
ଢେଉ ଧରି କୋଟି ଧଣ୍ଟ ସୁଧା ଥାଏ ଲଭେ ନିର୍ବାଣ ।

ସ୍ତପତାର ନେଇ ମୁଣ୍ଡି ବୁଝା କମ ବସୁନ୍ଧ ସୋତନା ।
ଜଣ ଏବ ବୌଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତି ଗଣ୍ଠି ଧୂ ନଗ୍ନ ଆସ୍ପନା ।
ଧର୍ମ କନ୍ଦ୍ର ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ସ୍ତୁପେ ପେ ଯୁଁ ଭଗ୍ନ ସ୍ତମ୍ଭର
ନର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରେ ରଚି ଗଢ଼ିଛ ଯେ ଶନ୍ତାର ସଂସାର ।
ଦେଉ ଭସତାର

ଦୁଶନ୍‌ବାର ପେଣ୍ଟ ଧୂରସ୍ପାର ।

ରକ୍ତଦିଅ

ରକ୍ତ ଦିଅ, ରକ୍ତ ଦିଅ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଦେଉ ଅଛିନ୍ତୁ ମାଗି
ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମୁଁ ଅନାଥ ଏଇ ଶିଶୁର ଲାଗି ।
ଲୁଟିନେବା ଧନ ଧରଣୀ ଧୂଳି
          ଲୁଟିନେବା ଜନ୍ମ ଗହ୍ୱରର ଦେହ
ଏଥି ଲୋଡ଼ାଇ ମାଁ ଦାନ ପରେ
          କହିଯାଏ ଯା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦେହ ।

ଜୀବନ ଲୋଡ଼େ ଅସ୍ଥି ବାଙ୍କ
ଏଇ ଯେ ଶିଶୁ ପଡ଼ନ୍ତି ଶଙ୍କା
ବଂଶଧର ଜୁଟାନ ଜଳା
ହୃଦୟର ନବ ଅଂଶୁ ଢଳା
ଶିଶିର ଜଳେ ମସୃଣିତ
          ଜାଗ୍ରି ପାଁର ଲୁଠଭ ଜଳ ।
ରକ୍ତ ଦିଅ, ରକ୍ତ ଦିଅ ଜୀବନ ତା'ର ରକ୍ଷା କର
ତା' ବୁକୁ ଲହୁ ଧକ୍ତ ବନ୍ଧ ସିକ୍ତ କର ଧରଣୀ ତଳ ।

ରକ୍ତ ଦିଅ, ରକ୍ତ ଦିଅ
ଧଉଳି ଗିରି ଡାକ ଦିଏ
ଦଧୀଚି ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲେ
ସେ ତେଜ ତୋଳି ଅଙ୍କ ରହେ ।
ଧଉଳି ଗିରି ଶୃଙ୍ଗେ ଛିଡ଼ା
ଗର୍ଜେ କହେ ଚଣ୍ଡାଶୋକ
ଏଇ ଯାତନା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେ
ଏଇ ଯାତନା ଭରେ କି ଶୋକ ?
ମଣିଷ ରକ୍ତ ସାଗରେ ଆଜି
ଅଣିଛୁ ନାଇ ନଇବା ବାନ୍-
ଭାରତ ସର୍ବ ସମ୍ରାଟ ମୁଁ
ଏ ସ୍ଥିର ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ?
ରକ୍ତ ଦେବା ଶକ୍ତ କଥା,
ଶାନ୍ତିର ଦେଉ ଲକ୍ଷ ମଥା !
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେ ବାହୁଲ୍ଲ ତୁମେ କଲିଙ୍ଗ ଏ ଦରିଦ୍ରତା ।
ଧନ୍ୟ ସମ ରକ୍ତ ଦେବ
ନଅନା ପାନ ଗ୍ରହିବ କିଏ
ରକ୍ତ ଦିଅ, ରକ୍ତ ଦିଅ
ମିଳନ ସ୍ରୋତେ ସକଳ ଦେଶ ।

ଖଡ୍ଗ ନିଅ, ଯନ୍ତ୍ର ଦିଅ,
ଟେକୋଅ ହାତ ଯାଏ ଚିନ୍ତ ଲୁଣ
ଧାତୁର ଗାଣ୍ଠି ଜାତକ ଧର୍ମ
ଶିଳ୍ପୀ ଏଇ ଚାଟ ଶାଳ୍ ।
କହୁଛନ୍ତି ରଜା, "ସେନାପତି ହେ
ବନ୍ଧୁ ଛାଡ଼ି ରକ୍ତ ଦିଅ
[illegible] ଏଇ
[illegible] ଉପାସନା ।"
[illegible]
ଅସ୍ତ୍ର ଅଙ୍କ ଜୀବନ ଧାର
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
ଅଚଳ ହେଲା ସୁଗ୍ରୀବ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ତାକୁ କହୁଛନ୍ତି ରଜା
"ବନ୍ଧୁ ଛାଡ଼ି ଯନ୍ତ୍ର ନିଅ
ଇଏ ହେଉ ରକ୍ତ ଏଇ
ରଜାଙ୍କ ପାଇଁ ଉପାସନା ।"

ଯାହାର ଘୂର୍ଣ୍ଣିବୁଲି ପଡ଼ଇ
ପଣ୍ଡରେ ଝଡ଼ ଲକ୍ଷେ ଅଛୁ
ଆଖି ଲଗି ରହ୍ୟ ଦାନେ
ମର୍ମ ଭେଦେ ଉଠିଲ ଅଛୁ ।

ବଦନ ଖୋଲ ଉତ୍ତରେ ବୀର
ଅତୀତ ସମ ସୁଗମ୍ଭୀର ।

ଉତ୍ତରେ ରଜା, "ଓଡ଼ିଆଗଣ
କେଶରବାଳୀ ଚଢ଼ଇ ଘନ
ମକରନ୍ଦରେ ଭ୍ରମର ସାରି
ଗଜପତ କେମା ରକ୍ଷିବା ଲାଗି
ଜଣେ କି ତୁମ ମରଣ ନାହିଁ ?
ବୃନ୍ଦାବନ ନବ ବଗିଚା ଲକ୍ଷ
ପଙ୍କଜ କି ଏତେ ମୂଲ୍ୟବାନ ?
ହସ୍ତିଗନ୍ଧ ଅଗ୍ନ ଜଳ
ଝଡ଼ୁ ଲାଗି ନନ୍ଦନ ଦାନ ?
ଅର୍କକ୍ଷେତ୍ର ଦ୍ରୁମା ଶଙ୍ଖ ତେଜ
ରକ୍ତ ଦେଉ, ରକ୍ତ ଦେଉ
ଦେଶାର୍ଥିଏ ବାପ ପଟ୍ଟେ ଏଡ଼
ସନ୍ଧ୍ୟାହ ତଥ ଚନ୍ଦନାଗୁ ।"

ବନ୍ଦନା ଗୀତ ଧନ୍ଦରେ ଯାର
ଅଟଳ ଧ୍ୱନ ସୁଗମ୍ଭୀର;
ଲକ୍ଷା ସ୍ୱରେ ଫାଲ୍ଗୁନ ନଦୀ
ଅଞ୍ଚଳ ଶିରେ ରଚିତା ଯାର ।

ସେଇ ନାଦ ହୋଇଲେ ସ୍ତବ୍ଧ
ଶତ୍ରୁ ସେ ବଦ୍ଧଳ ବାଣୀ
ଚନ୍ଦ୍ରାଶୋଭ କ ପଣ ଲକ୍ଷ
ଭକ୍ତି ଏତେ ମୃତ୍ୟୁ ଜାଣି ?
ରକ୍ତ ଧାରେ ଧରଣୀ ଧୋଇ
ଟୋକାଇଲ ପେସଂ ଶତ୍ରୁବଳ
ଛତ୍ର ଏକ ରକ୍ତ ଲାଗି
ନଷ୍ଟ ସେ ମନର ସ୍ୱପ୍ନ ।
କାହାରେ ଭୁଲ ନାଜର ସ୍ୱପ୍ନ ?
ଜାଣେ ଯେ ଭୁଲ ନାଜର କୋଟି
ଚନ୍ଦ୍ରାଶୋଭ କ ସବୁ ଅଟେ
ଜନତା ଦେଶ ଧରଣୀ ବଧାଇ ?

ପିଶୁ ସମ ରକ୍ତ ଶୋଷି

ତୃଷ୍ଣା ତୋର ବଢୁ ଦାନେ ?

ରକ୍ତ ସେତୁ ଭାଲର ଦେଶର

ବହୁଳ ନ ତା ଦୁଃଖ ପାଶେ ?

ଭାଦବାର୍ଦ୍ଧି ଜୀବନେ ଧନେ

ଅପର ଲଢ଼ ଫଗ୍ରଭ ଜାଣେ

ରକ୍ତ ସୂଅ ବୃହାଏ ସେତୁ

ବୁଝେନା ସେତୁ ରକ୍ତ ମାନେ ।

ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସେ ମରମ ଫାଟେ

ଯେ ବୁଝେ ପିନା ତାହାରେ ଭାଟେ

ପଲଣା ଯେ ସନ୍ଧନ ଫନେ

ଭନ୍ଧଣାଦ୍ୱାନ ଚର୍ମ ମାତେ ।

ମନ୍ଦପା ଗଭ ଚଣ୍ଡାଶୋଧ

ମରମ ନାଲ ଓବଧା ମଗାଳ

ଅବୋଳା ଶିଶୁ ଜପାଦ ଦୃଢନ

ଟେକତ ଭେଦ ବେଳଭ ଦୋଳ ।

ଅନ୍ଧାରେ ଶୀତେ ଥରି
ଚେତନା ଭେଟେ ଚେତେ କ ଖୋଜ
ଭ୍ରମଣ ଭାବେ, ଦୁଃଖ ଭାବେ
ଏହା ନାଉ ସନ୍ଧ୍ୟାଯୋଗ ।

ବନ୍ଧୁର ଉଠି ବଷ ପଡେ
ଅନ୍ଧାରେ ଲାଗା ଗନ୍ଧରେ
ବଧୀ ଅଚ୍ଛି ଜଣେର ସିନ୍ଧୁ

ସେମାନେ ଏହି ଅନ୍ତ ନାହିଁ ମୁଣ୍ଡଭାବେର ଶବ୍ଦର ସିନ୍ଧୁ ।
ଆଲୁ ନା ଆନୁ ଶତ୍ରୁ ଭୂତ କନ୍ତସ୍ତ ଧରିଲେ ଭାବ
"ଭ୍ରଷ୍ଟେଜା ଅଭ ବଳ ମୁହିଁ ବେଦାଦନ୍ତୁ ସିନ୍ଧୁ ଜୀବନ ପାର ।"
ପାଲେ ନାହିଁ ଏହା ଦେଇ ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକ ଜୀବନ ଏବ
ଏଇ ଅଶା ଶର୍ମ୍ମ ବର୍ଗି ଚଳିତ ଦେବ ଦେବାଶ୍ର ଲୋକ ?
ସ୍ପନ୍ଦନ ଦୁଃଖ ଏଷ ଭୂଗେ ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତି କରେନ୍ତୁ ଜନ ।
ନୂତନ ଦଳେ ଦୁଃଖ ଦେବ ଶାନ୍ତନ କାହିଁ ଗୋଟିଏ ମନ ।

ଭାରତଜନନୀ ମୋ'ର ମନ ଗାଉନା କୁଣି ଗାଉନା ଗୀତ ॥
ତୋ'ର ପ୍ରାଣ ଆପଣା ରକ୍ଷ ମାଗେ ତୁମେ ବନ୍ଦୀ ତୁ ॥

ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକ ଲଜ୍ଜାଘରେ
ଏଣିକି ଏଣାଉ ଧରଣୀ ଛଳେ
ମନ୍ଦ୍ୟାଗୀର ସବୁ ଗୀତ
ମ୍ଲାନତଲେ ମୋର ଅନୁନୟ ।

କଲ୍ପନାର ଗାନ ଯିବାର କଣି ଇଚ୍ଛା ଦେଇ ଯାଉଛି ତାହିଁ
ବାହୁ ପ୍ରଶଂସି ଗାନ ତାଳ ଦେଇ ମୁଁ ଏବେ ଗାଉଛି ।

୮-୧୦-୪୯—ଭାଗଲପୁର

ଗ୍ରାମ୍ୟଜନର ଭଗବାନ

ଅତି ସାଧାରଣ କାରଣ ନାହିଁ କିଛି ତଥ୍ୟ
ନାଚଇ ସ୍ୱପନ
ପ୍ରେମର ଚାପ ଖେଳ;
ସପନଙ୍କ, ଗର୍ବିତ ସ୍ୱରେ
ପାରେନି ଅସ ନାହିଁ କରାଇ ।
ଦୁଃଖଦୈନ୍ୟ ଭାଳ ଦେଖା ଲାଗି
ମନରେ ନାହିଁ ଯାଏ
ଦିଶୁ ନୟାହର ଦର୍ଶନ
ଦେଖୁ ଝଟିତି ନାହିଁ ଯାଏ ।
ସୁନ୍ଦର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରକା
ଦେଖାଏନା ଭେଷଣ୍ଟ ସ୍ୱର୍ଗ
ପାଦେ ପଡ଼ି ମନ୍ଦିରବ ଫେରାଏ ନାହିଁ ମୁଁ
ଦେବର ଲଜ୍ଜ, କୋଟି ଜନ ।
ଭୁଲେ ଅଛି ଗାଆଁ ଛାଡିଣ ଏଇ ଝିନ ସତ୍ୟ
ଅତି ସାଧାରଣ କାରଣ ନାହିଁ କିଛି ତଥ୍ୟ ।

ଲାଠ ଢାଙ୍କି ମାଙ୍କି ବୋଝୁ ଝାଙ୍କି ଭୂଷ୍କ

ଦାଣ୍ଡ ଡାଳେ ଜଳି ଜଳି

ଫଲ ବାଲୁ ବାଳୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ଧାରେ

ଘାଣ୍ଟିପାଏ ମୋର ପିଠି ।

ଧର୍ମ ଦେବତା ଗଢ଼ିଲେ ଯେ ହର

ଦେଉଳପଣ ମାଣ୍ଡି ଧରେ

ଦା-କୁରାଢ଼ି ଦୋଳ ଉଦର ମୋହର ଜଞ୍ଜାଳ ।

କାମ ବେଳେ ମୁହିଁ ନାଙ୍କୁ ତ ଭୁଲିଯାଏ

ଭୁଲ କଥା ଦେବେ ଶୁଣିବାକୁ ମୋର

ଅବସର ନାହିଁ ଥାଏ ।

ନଗାଡ଼ା ବଜ୍ର ତାଳଦିଏ ଶତ

ଦେହ-ମୋର ଛେଣି ଭୂମି

ପିଲାଙ୍କ ଗଢ଼ି ଅନ୍ନ ଦେବତା

ଯୋଗାଇବ ଭୁଲ ମୂର୍ତ୍ତି ।

ଶାନ୍ତି ନମୁନାରେ ତାଆଦେ ମୁଁ, ସ୍ରଷ୍ଟାଏ

ଗର୍ବର ଶାଖ

ଧର୍ମର ତାର ବୋଲି

ତାଙ୍କ ଚୂନା ଘଷି ମନୋହର ଲଗିଥାଏ,

ଧନର ନାହିଁ ନାଲୀ କହେ ନାହିଁ ଲୁଚ ନାମ

କାରଣ ନେଇ ଦେଶପ୍ରେମ ଅନ୍ତରେ ଦୃଢ଼ଥିବ ଭଗବାନ ।

ଓମିତର ପାଣୀ କାହେଁ ଏପରିକି ଘଟ୍ୟ

ବୁଝେନା ଶାସ୍ତ୍ର ବୁଝେ ନାହିଁ ଭକ୍ତ କଥା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ କଅ ତାନଲ ଭୂମିରୁ

ନୋଟ ହେଉଥିବ ମନେ

ଡାକ ଶୁଣାପାଇଁ ଶୁଣିବାକୁ ଗାଲ

ଜାଗିଲ ବ ମୁହଁଟେ

ଏହିସୁ ସ୍ମରଣ କାହାଳାଟେ ପଥ ପାଶେ

ଗତ୍ସୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦୂର୍ଗତିଚଳ ହୃଗବାଦେ ।

ତାହାର ହୃଦୟେ ବହ୍ନାରୂପେ ହେବ ଧଣେ

ନେତାଜୀର ହୃଦ ଥିବୁ ପିଦା ଅଟା ନାଟକ ।

ଧାନର ଝଳେଇ   ଅଣ୍ଟ ଫସଲ

ପଢ଼ାଶୁଣାର ପ୍ରଜା

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ   ବୃନ୍ଦାବନ ଏକତ

ଭୂନାଞ୍ଚର ଜଣେ ଘଣ୍ଟା ।

ମୋ କଥା ସ୍ମରଣା କରି ଦେଇନାହିଁ ଛନ

ବର୍ଷ ଜୀବନ . ବର୍ଷ ଧନ୍ୟ

ବର୍ଷ ମୋ ନମୋନମଃ ।

ଅଞ୍ଜନ ମୂର୍ତ୍ତି ଭାଙ୍ଗେ ନାହିଁ କଣ୍ଠ ଛଥ୍ୟ

ଭୁଲେ ଏମିତକ ଛାଣେ ଏହୁ ଝିଲ ଏହା ।

୧୬।୮।୪୦—ଶାନ୍ତିନିକେତନ ।

—ସମାପ୍ତ—

ସୂଚନା

ଲଙ୍କା ବିଜୟ—

ବିଜୟ ସିଂହ ସିଂହପୁର ରାଜା ସିଂହବାହୁଙ୍କ ପୁତ୍ର। ପିତାଙ୍କ ସହିତ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହେବାରୁ ସେ ନିଜ ଭାଗ୍ୟ ଅନୁସରଣରେ ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ। ବହୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ପରେ ସମୁଦ୍ରଗାମୀ ଦେବତା ବଳରେ ସେ ସିଂହଳ ଉପକୂଳରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ। ଯକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଯୁଦ୍ଧରେ ନିପାତ କରି ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୫୪୩ରେ ବିଜୟ ସିଂହଳର ରାଜା ହେଲେ। ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ ବିଜୟ ସିଂହ ଓ ତାଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ ପ୍ରାୟ ୨ ହଜାର ବର୍ଷ ଲଙ୍କା ଦ୍ୱୀପ ଶାସନ କରିଥିଲେ। ଏହା ଓଡ଼ିଆ ପକ୍ଷରେ କମ୍ ଗୌରବର କଥା ନୁହେଁ। ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ପାଇଁ ଆମର 'ଲଙ୍କାଯାତ୍ରୀ' ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ।

ମାନସ ତୀର୍ଥ—

ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଯଯାତିକେଶରୀ ଗଙ୍ଗାତୀରର ସମସ୍ତ ତୀର୍ଥରୁ ପବିତ୍ର ଜଳ ଆଣାଇଲେ। କିନ୍ତୁ ମାନସରୋବର ଜଳ ଆଣିବାକୁ କାହାର ସାହସ କୁଳାଇଲା ନାହିଁ। ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉତ୍ସବ ମାସ ପରେ ପରେ ଆସିଲା। ଏ ମଧ୍ୟରେ ଜଳ ନ ଆସିଲେ ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ପୁରୋହିତ ଏହା କହିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ଯିବ କିଏ? ଯଯାତି ନିଜ ରାଜ୍ୟରୁ ଅର୍ଥ ଦାନ କଲେ। ତଥାପି କେହି ବାହାରିଲେ ନାହିଁ। କୁମାର ନାମକ ଗୋଟିଏ କିଶୋର ଥିଲେ ରାଜସଭାର ଗୌରବର କଥା କହି। ସେ କହିଲେ, "ମୁଁ ମାନସରୋବରରୁ ଜଳ ଆଣି ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ। କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟ ଅବଶିଷ୍ଟ ନିଜେ, ... ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଯିବ। କୁମାର

ପ୍ରଭାବାଣୀ ଓଡ଼ ସୁସ୍ଥିତ ୪ ଦିନ ... ଓଡ଼ିଆ ଗଉଡ଼ଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଏପରି ... ଶବ୍ଦ ବାଜିଲା ଯେ ଆଜି ... ଧନ ମଧ୍ୟରେ ମାଣିକ୍ୟପୁରବାସୀଙ୍କୁ ଲାଗି ଦେବା ଯେପରି ଦେବା ତା ଯେପରେ ଅସମ୍ଭବ । ଏପରି ଶୁଣାଇ, "ମାନୁଷ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, କଳା, ଧର୍ମ ପ୍ରଭୃତି ଯାହା କିଛି ଭୁବନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ସବୁ ମଣିଷ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ । ମଣିଷ ସବୁ ତୀର୍ଥ-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରାପ୍ତି କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଏପ ଜାର୍ଣ୍ଣତୀର୍ଥ ତୀର୍ଥଶ୍ରେଷ୍ଠ—ଏହା ସ୍ୱର୍ଗ ଯେ ନସ୍ତ୍ରଭୂମି ଭୂମିକା । ... ଦଳ ଏବଂ ଦେହଳୁ ... ଭୁବନରେ ... ଶାସ୍ତ୍ରଦେବ ... ନାକଣ୍ଠକୁ ... "ଏଥି ଜଳ ସ୍ଥଳ ମାନବସମାଜର ତଳଠାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ... ଦେବା! ... ।" ... ପଡ଼ିଲା ।

ସେନାପତି ବିଷ୍ଣୁ ଶର୍ମା—

ଅନଙ୍ଗ ଭୀମଦେବ ୨ୟଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିଷ୍ଣୁ ଶର୍ମା ଗୌଡ଼ାଧିପ-ପ୍ରେରିତ ତୁଗ୍ରିଲ୍-ଇ-ଖାନ୍ ଗାଜିଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରେ ସେନାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ମୁସଲ୍‌ମାନ ସେନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପରାଜିତ ଓ ଧ୍ୱସ୍ତ ହେଲେ । ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ମୁସଲମାନ ସେନାପତି ... ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ସେନାପତିଙ୍କ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ... ଜିଲ୍ଲା ... ଲୁଟେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଶିଳାଲିପିରେ ଅଛି । ଗୌଡ଼ାଧିପଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଓ ସମସାମୟିକ ... ଏ ... ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ।

ଶିଳାଲିପିରେ ଏ ... ବାହାଦୁର ... ପ୍ରକାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି:—"... ଯୁଦ୍ଧରେ ... ଅନଙ୍ଗ...

ଝପନ୍ୟ ଫଳେ ବିଶ୍ୱଂସକାରୀ ସେନାପତି ବିଶ୍ୱ ଜନନୀ ଅବ ଭଣା ବନ୍ଦିଷ୍ଟ । ତାହାଙ୍କ ବାହାରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନାର୍ଥେ ସ୍ୱୟଂ ସେଠ ଗଣି ଛନାତ୍ରାବସ୍ଥାରେ ନଳିନିମଷଳେଜନରେ ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଅବ-ସ୍ଥାନ ପୂର୍ବକ ସର୍ବା ଜନ୍ଦୁର କରୁଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଳ ଲବ ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତୀ ଜ୍ଞାନଦା ଜାଲୁଣ୍ଡ ସ୍ୱପଚନଙ୍କୁ ଅମୃତ, ଜଗବନ୍ଧୁମିତ୍ର ନଳନ-ପଣ୍ଡିତ ମାଦ୍ରାଜୀସ୍ଥ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଶଣ୍ଟରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଏବନ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ବହୁ ସନ୍ଧାନ କରି ନା ଜଗତରୁ ଏପରି ଚକ୍ଷୁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ।”

ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ତା ୧୯୧୯ ସା. ପ୍ରଃ ପତ୍ରିକା

ବାପୁଜିଙ୍କ ଅନୁରୋଧ—

ଶେଷଜୀବନ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ଭାଗ୍ୟସାଧନା ଅସାଧାରଣ । ସେ ରାତିରେ ମାତ୍ର ୨।୩ ଘଣ୍ଟା ବିଶ୍ରାମ କରୁଥିଲେ । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ଘଟିବାରୁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଶାନ୍ତିନିକେତନର ଆମ୍ରକୁଞ୍ଜରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆଳାପ କଲାବେଳେ ଜଗତର ସ୍ୱାର୍ଥ ଲାଗି ଦ୍ୱିପ୍ରହରରେ ଅନ୍ତ ଘଣ୍ଟାଏ ବିଶ୍ରାମ କରିବା ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମ କଥା ଅଧରପାଦରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ମୂଳ ମନ୍ତ୍ର ଥିଲା ।

କବିତା ଓ ବଙ୍ଗାଳ—

କବିତା ରଚନା ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳ ଦ୍ୱିପ୍ରହରେ ଏହି ଭାଷାରେ ଅନୁପ୍ରାସ କଳିତ ହୋଇଥିଲା ।

ମୀର୍ ମାକ୍‌ବୁଲ୍ ସେରୱାନୀ—

ପାକିସ୍ତାନୀ ସୈନ୍ୟମାନେ କାଶ୍ମୀରର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥାନ୍ତି । କେବଳ ରାଜଧାନୀ ଶ୍ରୀନଗର ବାକି ଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ମୀର୍ ମାକ୍‌ବୁଲ୍ ସେରୱାନୀ ନାମକ ଜଣେ ଦେଶଭକ୍ତ କାଶ୍ମୀର ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ଉପାୟ ପାଞ୍ଚିଲେ । ସେ ପାକିସ୍ତାନ ସେନା ଦଳର ଅଗ୍ରଗମନକାରୀଙ୍କ ମନରେ ଧାରଣା କରାଇ ଦେଲେ ଯେ କାଶ୍ମୀରବାସୀ ମୁସଲମାନ-ମାନେ ପାକିସ୍ତାନ ସପକ୍ଷରେ । ଝଗଡ଼ା କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ସେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶ୍ରୀନଗର ହାତକୁ ଆସିଯିବ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟ ଲୁଟ୍ କରି ଧନ ରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିବ । ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାକିସ୍ତାନୀମାନଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଗଲା । ଲୁଟ୍ ତରାଜରେ ମାତିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ସେନାବାହିନୀରେ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଆସିଗଲା । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତ ଓ କାଶ୍ମୀରର ସନ୍ଧି ହେଲା । ଗୁର୍ଖା ସୈନ୍ୟମାନେ ଶ୍ରୀନଗର ଅଧିକାର କରି କ୍ରମେ ପାକିସ୍ତାନୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଘଉଡ଼ାଇଦେଲେ । ଦେଶପ୍ରେମୀ ମୀର ମାକ୍‌ବୁଲ୍‌ଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଫଳ ହେଲା ।

ପାକିସ୍ତାନୀମାନେ କ୍ରୋଧାନ୍ଧ ହୋଇ ମୀର୍ ଉପରେ ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇଲେ । ତାଙ୍କୁ କ୍ରୁଶରେ ଟଙ୍ଗାଇ ତା ଦେହଯାକ ଲହୁବୋହା କରିଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ 'ପାକିସ୍ତାନର ଜୟ' ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ କହିଲେ । ସେ କହିଲେ, "ଜୟ କାଶ୍ମୀରର ଜୟ, ଜୟ ଭାରତ ମାତାର ଜୟ, ଜୟ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଜୟ" । ଏହା କହୁ କହୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ିଗଲା । ଘଟଣା ୧୯୪୭ ମସିହା । କାଶ୍ମୀର ପ୍ରଫେସର୍ ମି. ମୁହମ୍ମଦ (ଯେ ଭାରତ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ) ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ଶିବାଜୀଙ୍କ ଗର୍ବ—

ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣରେ ଲକ୍ଷାଧିକ ଶ୍ରମିକ କାମ କରୁଥିବାର ଦେଖି, ଛତ୍ରପତି ଶିବାଜୀଙ୍କ ମନରେ ଭାରି ଗର୍ବ ହେଲା । ସେ ଭାବିନେଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସକାଶେ ଏତେ ଲୋକ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି—ସେ କାମ ନ ଲଗାଇଲେ ଖାଇବା ବିନା ଲୋକମାନେ ମରିଯିବେ । ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ରାମଦାସ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଶିବାଜୀଙ୍କ ଗର୍ବ କଥା ଶୁଣି ସେ କହିଲେ, "ଶିବାଜୀ, ଏ ପଥରଟି ଭାଙ୍ଗ ତ ଦେଖିବା ।" ଶିବାଜୀ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ପରେ ତା ଭିତରେ ଥିବା ଜୀବନ୍ତ ଗୋଟିଏ ବେଙ୍ଗ ଡିଆଁ ମାରିଲାଣି । ରାମଦାସ ପଚାରିଲେ, "ଏହି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ କେଉଁ ରାଜା ପାଳନ୍ତି ? ତୁମେ ନଥିଲେ ଜନସାଧାରଣ ମରିବା ଶୁଣିଛ କି ?" ଶିବାଜୀଙ୍କ ଗର୍ବ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା ।

ମହାତ୍ମା ତିଳକ—

ବାଳ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନେତା, ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ । ତାଙ୍କର ମାତାପିତା ଗରିବ । ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ୁଥିଲେ ।

ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ—

ଗୋଟିଏ ସମୟରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକାଗ୍ରମନରେ କାମ କରୁଥିଲେ, ଅମରନାଥ ଦର୍ଶନ ଲାଗି ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପୁରୋହିତ ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଏ ମନ୍ଦିର ଜନ, ତୁ ଯିବୁ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ । ପରେ ଭଗବାନ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆସି କହିଲେ, "ମୁଁ ରାଜା ହେଲେ ଏହି ନଗରରେ

୧୯୧୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ । କିନ୍ତୁ ରାଜା ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜଙ୍କ ଦରବାର ସଭା ହୋଇ ସାରି ନିର୍ମାଣ କରି ସମସ୍ତ ରାଜାମାନଙ୍କ ହେତୁରୁ ମେଳିଲେ ଏବଂ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଦତଳେ ମହାନ ଜଗତର ଭୂଷଣମାନଙ୍କର ନିକ୍ଷେପ ହେଲା ।

ବଲ୍ଲବୀ କବି ଦୀନକୃଷ୍ଣ—

ରସକଲ୍ଲୋଳକାର ଭକ୍ତକବି ଦୀନକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍କାଳୀନ ରାଜା ତାଙ୍କର ପ୍ରଶସ୍ତି ଗାଇବାକୁ ଓ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଭାବୀ ପ୍ରଣୀତ କାବ୍ୟ ରଚି ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲେ । ଦୀନକୃଷ୍ଣ ନିଜକୁ ଈଶ୍ୱରମସ୍କନ୍ଧ ରାଜ-ଅନୁଗ୍ରହ ଲୋଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ ନ ଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଦାରୁଣ କଷ୍ଟଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ କହୁଥିଲେ, "ମୁଁ ଯେ ଜଗତ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ଭିକ୍ଷୁକ, ଏଥିରୁ ବଡ଼ ଦୀପ୍ତି ଦେଖି, ଏଥିର ଦୁଇ ଘରରେ ଭାତ ମାଗିବା ଭଲ ଲେ ।" ଦୀନକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅନାସକ୍ତି ଓ ନିର୍ଲୋଭତା ସାଧୁ ଭକ୍ତର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଦର୍ଶ ।

ଚୋରର ପରୀକ୍ଷା—

ମହାରାଜ ରଣଜିତଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିବା ସହିତ ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ ଶିଖ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଠନ କଲେ । ୫ ଜଣ ଶିଷ୍ୟ ବାଛି ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇଥିବା ୫ଟି ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର ଦେଇ ସୁବିଧାଜନକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେମାନେ ଶିଖ୍‌ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ସେ ଏକ ଯୁବକକୁ କହି ନେଇ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଖଣ୍ଡା ତାର ସ୍କନ୍ଧ ଶିର ଦୂରକୁ ଦେଖାଇଲେ (ଯଥାର୍ଥରେ ଏହା ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିର ମସ୍ତକ—ଏହି ଘଟଣା ପଛରେ ରହିଥିଲା କୁ ରାଟିଆଣିଥିଲେ) । ସେ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ହେଲା ପରେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାର କରିଲେ—ତାଙ୍କର

ଅନ୍ୟ ଗୋଟି ମସ୍ତକ ଉଡ଼ାଇଲା । କିନ୍ତୁ ନିଜେ ସିଖ୍ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଉପଶେଷ ବୀର ଦୁର୍ଜୟ ସିଂହ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଦାନ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦ ଶାଣିତ ଖଡ୍ଗ ଉତ୍ତୋଳନ କଲେ । ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡ ଖସିଗଲା । କଟାହ ତାଙ୍କ ସର୍ଦ୍ଦାରେ ଉପ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ଜାଗିଲା । ଭାବମୁଦ୍ରା ଦୁର୍ଲଭ ହେବାର ଘଣ୍ଟା ଘଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଅନନ୍ତର ଦୁର୍ଜୟ ସିଂହଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡଳ ଭଜାଇ କହୁଥିଲେ, "ତୁମେ ହେଲ ସିଖ୍ ବାହୁବଳର ମୂଳ ସେନାପତି ।" (Cunninghamଙ୍କ Sikhism ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ।

ବଡ଼େଶ୍ୱରୀ ମଙ୍ଗଳସିଂହ—

ମଙ୍ଗଳସିଂହ ଶାସ୍ତ୍ରେ ସିପାହୀ ବିଦ୍ରୋହର ପ୍ରଥମ ସମୟରେ ୧୮ ଜୁଲାଇ ଅପରାହ୍ନରେ ଫୈଜାବାଦ ଦୁର୍ଗଦ୍ୱାରକୁ ଦଖଲ କଲେ, କଲିକତାର ବାଗ୍ନ୍ଦ୍ର ଯଥା ଗଙ୍ଗାଘାଟରେ ଶରଣ କଲେ । ସୈନ୍ୟମାନେ ଦଳ ସାଜିଲେ ତୋପ ନେଇ ହାତ ବଳରେ ଦୁର୍ଗର ସେ ପାଚେରିମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ଲଗି ଦୁର୍ଗରକ୍ଷକ ଧରିବାକୁ ବସିଲେ । ଇଂରେଜ ସେନାପତି ହେଉ ନ ଗୋରାମାନେ ସେନା ତାଙ୍କୁ ଅବରୋଧ କରିବାକୁ ଆସିଲା ବେଳେ ଶତ୍ରୁ ଉପରେ ହସ୍ତରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ନାଜ ବନ୍ଧୁକ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଗୁଳି ମାରିଲେ । ଏହା ୧୮୫୭ର ଘଟଣା ।

ବୀର ଜନନୀ—

କାନ୍ତୋ ନାମ କଳାବତୀ ନାମ୍ନୀ, ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ସମ୍ଭବ ଦିନ୍ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରାୟଶଃ ଯୁଦ୍ଧରେ ଦରିଦ୍ର କରିବାର ସମ୍ମୁଖ ଆଉ ହେ କହୁଥିଲେ, "ପୁତ୍ର, ତୁ ଷଢ଼ିଦ୍ୟ ହେବୁନି, ବାହୁ ଦେଖାଇ ନ

ଥାଉଥିଲେ ହେଁ ତାର ମୁଖ ନ ଦେଖୁଥିବ । ସେହି ପୁତ୍ରର ଗୋଟିଏ ଗୁଣ ନାହିଁ ତାକୁ 'ମୋର ପୁତ୍ର' ବୋଲି କହିବାକୁ ଲଜ୍ଜା ଲାଗେ ।" (ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣପର୍ବ) ।

ଶ୍ରମର ଗୌରବ—

ଗଜପତି କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ରାଜକୁମାରଙ୍କ ସହିତ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ଗଲାବେଳେ ପଥ ମଧ୍ୟରେ ଉଦ୍ୟାନ ପଡ଼ିଲା । କୁମାରମାନେ ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କ ପିଠିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଗାଡ଼ି ଉଠାଇ ଆଣି ରାଜାଙ୍କ ହାତରେ ଦେବାକୁ ଲଜ୍ଜା ଲାଗିଲା । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ କେବଳ ମାତ୍ର ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ ନ କରି ପିତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଜଳପାତ୍ର ଆଣି ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରମ ପ୍ରତି ଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖିକରି ନୃପ ତାଙ୍କୁ ଉତ୍କଳର ରାଜସିଂହାସନ ଅଭିଷେକ କରାଇଥିଲେ ।

ସତ୍ପାତ୍ର ଭକ୍ତି—

ଉତ୍କଳୀୟ ରାଜଚନ୍ଦ୍ର ଗାଙ୍ଗେୟ ଗଙ୍ଗ ଦେବ ବାଣିଜ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜାହାଜ ଭାରତକୁ ଯାତ୍ରା କରିବା ଅବସରରେ ନିବାସବୃନ୍ଦ ମୂଳରେ ସମାଧିସ୍ଥ ଭିକ୍ଷୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ରରେ ତାଙ୍କୁ ଘିଅ ଓ ମଧୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ । ଭିକ୍ଷୁ ଉଭୟଙ୍କୁ କଲ୍ୟାଣ କଲେ ।

"ନୃଣାଂ ପୁତ୍ରିଣଃ ସୌମ୍ୟ ମାତଙ୍ଗ ବୃଷଧ୍ୱଜେନ୍
ଦୀର୍ଘତଃ ସ୍ୱରାଃ ସର୍ବେ ଖରବ୍ୟାଘ୍ର ପଦସ୍ଥିତାଃ
ଶ୍ରାବଣାସ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣେ ହସ୍ତେ ସର୍ବୋ ଭାଗ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତା
ସର୍ବାସ୍ତୁ ସର୍ବ ଦେବତାସୁ ମାଲ୍ୟେନ ସିଦ୍ଧି ସ୍ଥିତା ।"

ଲକ୍ଷଣ ଶାସ୍ତ୍ର ।

ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଏ ବାଣୀ ଶୁଣି ବଣିକଦ୍ୱୟ 'ବୁଦ୍ଧଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି, ଧର୍ମଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି' କହି ତାଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ ଲୋଟିଗଲେ । ସେମାନେ ହେଲେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଶିଷ୍ୟ ।

ପୁରସ୍କାର—

ଭାରତ ଭ୍ରମଣ ଶେଷ କଲା ପରେ ଚୀନ୍ ପରିବ୍ରାଜକ ହୁଏନ୍‌ସାଂ ଯେତେବେଳେ ବିଦାୟ ମାଗିଲେ, ସେତେବେଳେ ସ୍ମୃତିଚିହ୍ନ ଭାବେ ହର୍ଷବର୍ଦ୍ଧନ ତାଙ୍କୁ ହସ୍ତୀ ଅଶ୍ୱ ହୀରା ନୀଳ ମଣି ମାଣିକ୍ୟାଦି ଉପହାର ଦେଉଥିଲେ । ହୁଏନ୍‌ସାଂ କହିଲେ, "ଆପଣମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ମୋର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ପଦ । ଧନ ମୋତେ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବରଂ ପଥରେ ମୋର ବିପଦର କାରଣ ହେବ । ମୋତେ କିଛି ବୌଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଗୋଟିଏ ବୌଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ । ଚୀନ୍‌ର କୌଣସି ନିର୍ଜନ କନ୍ଦରରେ ବସି ମୁଁ ମୋର ଶାନ୍ତିର ସଂସାର ଗଢ଼ିବି ।"

ରକ୍ତ ଦଣ୍ଡ—

ପାଟଳି ନଗରରେ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଉପଗୁପ୍ତ ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ଥିଲାବେଳେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ସମ୍ରାଟ ଚଣ୍ଡାଶୋକ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, "ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ତୁମର କଣ ଦରକାର ? ମୁଁ ଭାରତ ସମ୍ରାଟ; ତୁମେ ଯାହା ମାଗିବ, ତା ଦେଇ ପାରିବି ।" ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନମ୍ର ଭାବରେ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । ଯଦି ଭବିଷ୍ୟତରେ କିଛି ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ମାଗି ନେବି ।" ଦିନେ ଚଣ୍ଡାଶୋକ ଶିକାର ଛଳରେ ଇତସ୍ତତଃ ଘୂରି ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଗୋଟିଏ ଅନାଥ ବାଳକ ଦେଖିଲେ । ବାଳକ, ବୁଭୁକ୍ଷୁ ବାଳକକୁ ଦେଖି ଉପଗୁପ୍ତ

ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ନିକଟରେ ସମ୍ମୁଖରେ ଏବଂ ପୁଣି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମତେ ତାଙ୍କୁ ଏକ କୋଟି ରତ୍ନ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଦକ୍ଷ ଶତ୍ରୁଗ୍ରାମ ଜୟ ଶାସନର ଅନୁମତି ଆଜ୍ଞା କରି ଲାଭ ନିଜ ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତ ଶାସନ କରିବା ଲାଗି ଯେଉଁ ଆସିଥିଲେ । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଅନୁରୋଧକୁ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ମନେ କରି ଏକଲବ୍ୟଙ୍କୁ ଏହି ରତ୍ନ ଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହେଲେ । ଜାଣି, ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏହି ରତ୍ନ ଦେବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବେ ନାହିଁ । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ନିଜ ହୃଦୟରେ ଅପାର ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ହେଉଥିଲି ଉପଯୁକ୍ତ କହୁଥିଲେ, "ବାଳକ ତୁମେ ମୋ ପୁତ୍ର, ଶତ୍ରୁର ଅବା କୌଣସି ଅଭାବ ନାହିଁ ।" ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ତର କହୁଲେ, "ମୋ ଧନମାନ ସମସ୍ତ ଦେଇ ମୁଁ ପୁତ୍ର ଲାଗି ବାଧ୍ୟ ରହିବ ।" ସେହିଦିନଠାରୁ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଗର୍ଭଜାତ ହେଲେ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ତର ଭଗବାନ୍ —

ସତ ପ୍ରୀତ ।

ମୁଦ୍ରାକର — ... ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏ., ... ପ୍ରେସ, କଟକ,
... — ୧୯୫୮